

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Z Ruska do České republiky očima ruských žen:

Etnografie individuálních strategií migrace a integrace

Sandra Jelčicová

Bakalářská práce

2017

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Sandra Jelčicová**
Osobní číslo: **H14213**
Studijní program: **B6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Název tématu: **Z Ruska do České republiky očima ruských žen v Pardubicích:
Etnografie individuálních strategií migrace a integrace**
Zadávající katedra: **Katedra sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Autorka provede etnografický výzkum v Pardubicích s ženami pocházejícími z Ruska. Cílem bakalářské práce je zaměřením se na jejich individuální strategie a motivace, které je vedou či vedly k migraci, a na jejich individuální strategie integrace. Autorka bude vycházet z teorií migrace, které následně porovná se zjištěnými výsledky svého terénního výzkumu.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- Drbohlav, D. (2010): Migrace a migranti v Česku. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) 207 s.
- Scheu, H. CH. (2011): Migrace a kulturní konflikty. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 322 s.
- Šišková, T. (2001) Menšiny a migranti v České republice. Vyd. 1. Praha: Portál, 188 s.
- Palát, M. (2014): Determinanty vzniku migrace a statistiky cizinců v Evropské unii. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2014, 71 s.
- Palát, M. (2015): Mezinárodní migrace a ekonomika v Evropské unii: vývoj, determinanty, politiky a trendy. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2015, 94 s.
- Migrace v rozšířené Evropě (konference na Pražském hradě, 12.-14. září 2002) Praha: [British Council], 2002, 50 s.
- Baršová, A. (2005): Přistěhovalectví a liberální stát (imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku). 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005, 308 s.
- King, R. (2008): Atlas lidské migrace. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2008, 192 s.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Adam Horálek, Ph.D.

Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce:

31. března 2016

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2017

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Adam Horálek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci „Z Ruska do České republiky očima ruských žen: Etnografie individuálních strategií migrace a integrace“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 8. 2. 2017

Sandra Jelčicová

Poděkování:

Děkuji vedoucímu práce PhDr. Adamu Horálkovi, PhD. za cenné připomínky a čas, který mi při konzultacích věnoval. Dále bych ráda poděkovala paní Mgr. Ivoně Baklíkové, bez jejíž pomoci by nebylo možné realizovat můj výzkum. Velký dík patří též všem mým informátorkám za čas, který mi věnovaly, za jejich sdílnost a ochotu ke spolupráci.

NÁZEV

Z Ruska do České republiky očima ruských žen: Etnografie individuálních strategií migrace a integrace

ANOTACE

Tato bakalářská práce se zabývá tématem migrace žen pocházejících z Ruska, které již delší dobu žijí v České republice, konkrétně na území Pardubic. Na problematiku je nahlíženo též z hlediska genderu a určité diskriminace žen – cizinec na pracovním trhu. V neposlední řadě se práce zabývá následnou integrací těchto žen do české společnosti. Teorie v této práci je vhodně doplněna zjištěnými fakty na základě výzkumu, který probíhal formou rozhovorů s informátorkami. Cílem práce je zjistit jejich tehdejší důvody a motivaci k migraci, jakou roli v tom hrály ony samy, a jakým způsobem probíhala jejich integrace v České republice.

KLÍČOVÁ SLOVA

migrace, migrační strategie, integrace cizinců, Rusky v České republice, gender a migrace

TITLE

From Russia to the Czech Republic from point of view of Russian women in Pardubice:
Ethnography of individual strategies of migration and integration

ANNOTATION

This thesis deals with the issue of migration of women from Russia, which has been living in the Czech Republic for a long time, specifically on the territory of Pardubice. At issue also is viewed from a gender perspective and a certain discrimination against women – foreigners in the labor market. Finally, the work deals with the subsequent integration of these women into the Czech society. Theory in this work is suitably supplemented with facts determined on the basis of the research, which was conducted through interviews with the informants. The aim is to determine their reasons and motivations for migration, their role in this process, and how were their integration in the Czech Republic under way.

KEYWORDS

migration, migration strategy, integration of foreigners, Russian women in the Czech Republic, gender and migration

Obsah

Úvod.....	10
1 Metodologie výzkumu	12
1.1 Výzkumné otázky.....	15
1.2 Etická část výzkumu	16
2 Strategie migrace	17
2.1 Fenomén migrace	18
2.2 Vybrané teorie migrace	18
2.3 Ruské migrační vlny do ČR	24
2.4 Proč se migruje aneb současná situace v Rusku	25
3 Gender v kontextu migrace.....	28
3.1 Vliv partnerství a příbuzenství na migraci	28
3.2 Ženy – migrantky na trhu práce	30
3.3 Ženy - migrantky v podnikatelské sféře.....	33
4 Teorie adaptace	35
4.1 Identita a etnicita	35
4.2 Sociální, kulturní, jazyková integrace	37
4.3 Ruská komunita v ČR	39
4.4 Ruský domov v Pardubicích	42
4.5 Stereotypní představy o Rusech a chování Čechů k Rusům	43
5 Interpretace výsledků.....	46

6	Závěr	51
	Zdroje.....	53
	Seznam příloh	57
	Příloha č. 1 – Seznam otázek	58
	Příloha č. 2 – Vybraný rozhovor.....	59

Úvod

Migrace je v posledních pár letech častým tématem v médiích, zpravodajství a vlastně i mezi lidmi. Bohužel se dává do velice negativního kontextu, a to v souvislosti s obrovskou migrační vlnou cizinců ze zemí Severní Afriky či Arabských zemí. Tématem migrace jsem se proto chtěla zabývat z jiného úhlu pohledu a ukázat i jiný pohled na cizince. Na začátku jsem se rozhodovala mezi cizinci ze zemí Vietnamu, Ukrajiny nebo Ruska. Po zjištění všech možností s danými etnickými skupinami jsem velice ráda, že můj výzkum probíhal právě s ruskými občany, konkrétně se ženami. Ze všech jmenovaných zemí mám nejbližší vztah právě k Rusku. Na střední škole jsem se několik let učila rusky, což mě velice naplňovalo a také jsem svého času byla velkým fanouškem ruského seriálu z prostředí ruské mafie, který velice surově ukazoval situaci v této zemi. Dnes na základě výpovědí informátorek mohu říci, že nebyla úplně daleko od pravdy. Díky všem těmto důvodům mi byl výzkum s lidmi pocházejícími z Ruska nejbližší a věřím, že se úspěšně zdařil.

Výzkum je zaměřen na ruské ženy žijící na území města Pardubic, jelikož jsem byla v kontaktu s místním Centrem na podporu integrace cizinců, kam informátorky v minulosti docházely nebo dochází. Dalším důvodem byla existence spolku Ruský domov, který též funguje zpravidla na území města Pardubic, kde uspořádávají svá setkání. Předpokladem bylo, že v daném městě existuje ruská komunita, se kterou je možné spolupracovat.

Bakalářská práce je dělená na tři velké kapitoly zaměřující se na odlišnou problematiku. V první kapitole o strategii migrace se zaměřuji na teoretické ukotvení pojmu migrace, a také na samotné teoretické migrační přístupy. Teorii zde vhodně doplňují konkrétní vyjádření informátorek týkající se jejich osobních důvodů k migraci, zajímavých poznatků k tomuto tématu a též na reálný pohled současné situace života v Rusku.

Jelikož se mými informátorkami staly pouze ženy, druhá kapitola se věnuje problematice genderu a migrace. Ten je nejčastěji skloňován z hlediska žen – cizinek na pracovním trhu. Situace žen obecně na českém pracovním trhu není ideální, ženská pracovní místa jsou často podfinancována oproti mužským. Na vysoké pozice v národních i mezinárodních firmách často ženy nemají šanci dosáhnout. Proč? Protože jsou ženy. Situace je o poznání horší právě pro cizinky, které jsou limitovány dalšími mnoha faktory.

Ve třetí kapitole se zabývám integrací cizinců do společnosti, a to od základních pojmů jako identita a etnicita, až po konkrétní příklady, kdy do integrace vstupují neziskové subjekty jako například Ruský domov v Pardubicích. Dále se snažím popsat určité stereotypy o ruské společnosti u nás, které jsou velmi rozšířené, ale o opravdivosti se neshodují česká média ani samy ruské informátorky.

1 Metodologie výzkumu

Ke zpracování výzkumu své bakalářské práce jsem využila kvalitativní výzkum, jehož *„hlavním úkolem je objasnit, jak se lidé v daném prostředí a situaci dobírají pochopení toho, co se děje, proč jednají určitým způsobem a jak organizují své všednodenní aktivity a interakce“* (Hendl, 2016: 48). Kvalitativní výzkum byl ideální formou vzhledem k jeho pružnosti při sběru dat, možnostech doplňování si dalších otázek, které pomohou dostat se do hloubky odpovědí. Nevýhodou naopak je ztížená možnost aplikovat výstupy na širší část obyvatelstva/komunity (Hendl, 2016: 46-49), což se potvrdilo především při popisu samotných informátorek o sobě sama ve srovnání s bohatší ruskou komunitou. Z výzkumu je tak možné do obecného měřítka aplikovat pouze některé informace, např. důvody migrace, jelikož zjištěné informace poměrně dobře korespondují s ruskou komunitou v Česku i například v Pardubicích.

Výzkum jsem se snažila pojmout etnograficky, což přináší výhody: *„porozumění sociálnímu světu dlouhodobým pobytem ve skupině, aby bylo možné podrobně popsat kulturu a významy, které používají její členové“* (Hendl, 2016: 50). S informátorkami za účelem osobního rozhovoru jsem se setkala sice pouze jednou, ale rozhovory byly provedeny velice kvalitně, někdy trvaly i více než hodinu a snažila jsem se všechny informace jimi řečené pochopit z širšího pohledu, než pouze jednostranně. Nicméně pro svůj výzkum jsem se zúčastnila dvou setkání Ruského domova, což hodnotím přínosně.

Na sběr dat jsem využila polostrukturované rozhovory, které nemají striktní formu a blíží se neformálnímu rozhovoru. Hendl (2016: 178) jej označuje jako rozhovor pomocí návodu, protože jsem měla připraven seznam otázek, na něž jsem potřebovala znát odpovědi, ale nikterak nebylo na škodu zjistit i další informace. Pozitivum představuje možnost nepokládat otázky v přesném pořadí, jak byly sepsány, což jsem velmi často využívala.

Můj výzkum začal již předvýzkumem, který jsem provedla na konci května 2016, kdy jsem navštívila Bělorusko-ruský večer pořádaný Ruským domovem v Pardubicích. Velice mi byla nápomocná Mgr. Ivona Baklíková, bývalá vedoucí Centra na podporu integrace cizinců, kterou osobně znám více let. Paní Baklíková mě ochotně představila dvěma prvními informátorkám, které přislíbily účast na mém výzkumu. Na základě toho jsem usoudila, že zkoumat ruskou komunitu žen je dobrá volba a neměl by být problém dostat se ke zkoumanému vzorku. V rámci večera bylo přítomno velice málo mužů a odhaduji, že ani nebyli původem z Ruska, proto zaměření pouze na ženy se jevílo jako ideální. Následně mně druhá informátorka zprostředkovala kontakty s dalšími ruskými ženami, které jsem telefonicky obvolala s žádostí o pomoc na mém výzkumu. Byla jsem úspěšná v pěti dalších případech z celkových šesti. Rozhovory následně probíhaly v období června, s pauzou o letních prázdninách, kdy většina informátorek byla pryč, až do období listopadu. Ve dvou případech jsem byla pozvána přímo k informátorkám domů, zbytek rozhovorů probíhal v kavárnách v centru Pardubic.

Před samotnými výzkumy jsem si připravila kostru rozhovorů, abych přesně věděla, na co se informátorek ptát. Hendl tento druh rozhovoru nazývá rozhovorem podle návodu (2016: 178). Na začátku rozhovoru byly informátorky vždy požádány o souhlas s nahráváním, pouze v jednom případě mi byl souhlas odepřen s tím, abych si raději psala jen poznámky. Dále byly informovány, že rozhovor je anonymní a nemusí mít tedy žádné obavy z poskytnutých informací, a také jsem všechny informovala o záměrech své bakalářské práce. Některé rozhovory probíhaly velice jednoduchou formou, jelikož informátorky byly schopny samy, dlouho a podrobně mluvit k danému tématu. Pak se stačilo pouze doptat na zajímavosti, kterých jsem si během jejich vyprávění všimla a podrobnosti, které jsem ještě potřebovala zjistit. Většina rozhovorů ale probíhala způsobem, kdy jsem se ptala na otázky, které jsem potřebovala zjistit, ale často jsme zaběhly i k dalším zajímavým oblastem a informátorky

neměly problém mluvit o svém životě, svých pocitech a názorech. Otázky před každým rozhovorem nebylo třeba upravovat či měnit, vždy se pouze měnily doplňkové otázky na základě zjištěných informací. V jednom případě se mi stalo, že informátorka nechtěla odpovídat na nějaké otázky, což jsem plně respektovala a nijak na ni nenaléhala.

Níže stručně přiblížím mé informátorky v pořadí, v jakém jsem s nimi dělala rozhovor:

1. Informátorka 51 let – 19 let v České republice;
2. Informátorka 61 let – 6 let v České republice - střídavě žije 6 měsíců v ČR, 6 měsíců v Rusku;
3. Informátorka 89 let – 11 let v České republice;
4. Informátorka 39 let – 10 let v České republice;
5. Informátorka 50 let – 18 let v České republice;
6. Informátorka 49 let – 23 let v České republice;
7. Informátorka 60 let – 5 let v České republice.

Považuji za důležité upřesnit situaci informátorky č. 5, která žije v České republice již 18 let. Informátorka pochází z Krymského poloostrova, jehož politická situace a národní příslušnost je poměrně složitá. V době jejího narození spadal pod Ukrajinu v rámci SSSR, avšak v současnosti je Krym anektován opět Ruskem. Má informátorka má dvojí občanství, ukrajinské a české. Mnoho let ze svého života však strávila v Rusku, kde studovala i pracovala a etnický cítí příslušnost právě k Rusku. Samozřejmě jsme hovořily na téma identity, zda je Ruska či Ukrajinka. Ona zastává názor, že Krym odjakživa patřil Rusku, proto tedy měl být vždy ruský a negativně se též vyjadřovala k událostem z roku 1954, kdy byl Krym darován Ukrajině. Vzhledem k její ruské etnické identitě si myslím, že její zařazení do mého výzkumu je přípustné i přínosné.

Po provedení všech rozhovorů jsem se v listopadu zúčastnila opět setkání v rámci Ruského domova týkajícího se promítání fotek ze Srí Lanky, které navštívily i mé čtyři informátorky. V rámci večera jsem využila metodu pozorování zaměřenou na vztahy mezi členy Ruského domova. Bariérou se pro mě stal fakt, že většina komunikace zde probíhala v ruském jazyce, kterým nejsem schopna se porozumět. I přesto se dalo porozumět kontextu, proto účast na tomto setkání nehodnotím jako bezcennou. Setkání se také účastnilo několik Čechů, jelikož členy Ruského domova mohou být lidé z celého světa. Z hlediska mých osobních pocitů musím říct, že jsem se cítila jako plnohodnotný člen setkání, nikdo nijak neodsuzoval mou přítomnost, všichni byli velice přátelští.

Závěrem bych ráda upozornila, že všechny rozhovory byly přepsány bez fonetických ruských přízvuků, jelikož by to pro čtenáře ve většině případů bylo velice rušivé číst v této podobě. Většina informátorek, i přesto, že česky hovořila pěkně, měla slabší nebo silnější ruský přízvuk. V textu ale dále zůstala zachována nespisovná slova, byla-li užita, hovorové výrazy, apod. Citace z rozhovorů vhodným způsobem doplňují odstavce a kapitoly v mé bakalářské práci.

1.1 Výzkumné otázky

Abych si vytvořila konstrukci rozhovorů, ještě předtím jsem si stanovila tři výzkumné otázky. Má práce se dělí na tři samostatné oblasti (popřípadě strategie), což vysvětluje také tři výzkumné otázky. Jedná se o tyto oblasti: strategie migrace, gender v kontextu migrace a strategie adaptace, které se postupně proluly životy mých informátorek při jejich odchodu z Ruska, příchodu do České republiky a současném životě zde.

1. Jaké byly hlavní faktory u vybraných ruských žen, na základě kterých se rozhodly opustit svou rodnou zemi a jaké faktory naopak měly největší vliv na výběr jejich cílové země?
2. Jakým způsobem se ruské ženy podílely na rozhodování o odchodu ze země a na výběru té cílové?
3. Jak ruské ženy vnímají svou ruskou identitu po tom, co žijí mnoho let v České republice?

1.2 Etická část výzkumu

Během mých rozhovorů jsem se vždy co nejvíce snažila dodržet etickou stránku výzkumu. Hendl (2016: 157-158) zdůrazňuje především oblast soukromí, informovaného souhlasu, emočního bezpečí a další. Tyto tři oblasti se mého výzkumu dotýkaly nejvíce. Nebyla žádná potřeba zatajovat informátorkám nějaké informace ohledně výzkumu.

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, informátorky vždy byly požádány o slovní souhlas s nahráváním rozhovoru a také byly ujistěny o jejich anonymitě. Rozhovory jsem následně přepisovala do elektronické podoby a jsou určeny pouze pro účely mé bakalářské práce. Při rozhovoru jsem se vždy snažila pokládat takové otázky, které mé informátorky tzv. nezaženou do kouta a předem nenutí k určité odpovědi. Musím ale říci, že někdy bylo obtížné vhodně formulovat otázky, například pokud se to týkalo smrti jejich blízké osoby nebo současného pohledu na Rusko.

2 Strategie migrace

Žijeme ve vysoce vyspělé době zaměřené více na hmotné statky než na vzájemné mezilidské vazby. Obecně můžeme říci, že svět je rozdělen na chudý a bohatý. My žijeme na té bohatší polokouli a v bohatší části světa. Bohatý sever – chudý jih, bohatý západ – chudý východ, tak je možné členit svět. S tím, jak se stále rozšiřují možnosti snad ve všech oblastech, na které si vzpomenete, také roste touha lidí žít lepším životem. To se u vybrané populace světa pojí s životem v jiných, potažmo lepších a bohatších zemích.

Před rokem 2000 bylo na planetě přibližně 150 milionů osob, které žily v jiné než své rodné zemi nebo zemi, ke které jim náleželo státní občanství. Jedna třetina všech migrantů pak žila v nejvyspělejších velmocích světa, tj. Německo, Francie, Velká Británie, Japonsko, Kanada, Itálie, USA (Šišková, 2001: 18). V roce 2010 se původní číslo zvýšilo více než o jednu třetinu a to až na 213 milionů osob žijících mimo svou rodnou zemi. Evropa se stala novým domovem přibližně pro 32 % všech přistěhovalců (Scheu, 2011: 74). V roce 2015 číslo vzrostlo na celkových 244 milionů migrantů a zajímavý je fakt, že ženy tvoří rovnou polovinu všech migrantů (OSN, 2016). I přesto, že se zabývám migrací žen z Ruska do České republiky, tak samotné Rusko je třetí zemí světa, kterou nejčastěji lidé volí za svůj nový domov (OSN, 2016).

V České republice od roku 1993 každým rokem přibývá počet cizinců. V roce 2003 už se jednalo téměř o trojnásobek, a to celkem 80 844. Od tohoto roku se také tempo růstu cizinců žijících v České republice poměrně výrazně zvyšuje (Drbohlav, 2010: 38-39). V roce 2015 už se jednalo o přibližně 465 000 cizinců s trvalými pobyty nebo dlouhodobými pobyty nad 90 dnů. Nejvíce cizinců pochází ze zemí Slovenska, Ukrajiny a Vietnamu (Český statistický úřad, 2015). Konkrétně Rusy žijící na území České republiky přiblížím v kapitole Ruská komunita v České republice.

2.1 Fenomén migrace

Migrace zastává specifickou funkci v socioekonomickém životě společnosti. Každá migrace spočívá v určitém pohybu obyvatelstva. „*Migrace je všeobecně definována jako trvalá nebo semipermanentní změna bydliště. Není omezena z hlediska vzdálenosti cest nebo z hlediska úmyslné nebo neúmyslné povahy tohoto aktu a ani z hlediska rozdílu mezi vnější a vnitřní migrací. A tak se pohyb přes chodbu z jednoho bytu do druhého počítá jako akt migrace stejně jako přesun z Bombaje v Indii do Cedar Rapids v Iowě, i když, samozřejmě, zahájení a důsledky těchto pohybů jsou diametrálně odlišné*“ (Lee, 1966: 49).

Na migraci můžeme nahlížet z několika úhlů pohledu:

1. Migrace jako územní, odborná a sociální redistribuce populace;
2. Migrace jako proces zbavující závislosti na daném území.
3. Migrace jako masový a strukturální socio-demografický proces.

Ministerstvo vnitra České republiky (2015) definuje pojem migrace takto: „*Migrace je komplexním a dynamickým jevem, který má na Českou republiku společenské a ekonomické dopady. Vstup, pobyt a integrace cizinců na území České republiky jsou procesy s možnými pozitivními i negativními důsledky pro českou společnost – procesy, které jsou do značné míry závislé na aktivním a flexibilním přístupu ČR.*“

2.2 Vybrané teorie migrace

Do současnosti bylo publikováno mnoha autory množství různých teorií mezinárodní migrace, kdy jeden autor vyvracel teorii toho druhého nebo byly v zásadě velice podobné. Nemůžeme říci, která migrační teorie je tou zásadní nebo stěžejní, jelikož se často liší i svým zaměřením, ať už např. na pracovní migraci, migraci rodin, transnacionální migraci, atd. Podstatné také je, že téměř většina migračních teorií se nezabývá problematikou

nedobrovolné migrace. Hlavním důvodem pravděpodobně bude fakt, že nedobrovolná migrace z důvodu válečného či náboženského konfliktu, v zásadě probíhá velice individuálně a nelze na ni aplikovat většinové koncepce a určité zákonitosti.

Když jsem si procházela hlavní body těch mnoha migračních teorií, došla jsem k názoru, že mnoho z nich má funkci pouze určitého konceptu a nejsou aplikovatelné do praxe. V následujících odstavcích jsem se pokusila popsat vybrané migrační teorie, které jsem zhodnotila jako nejzajímavější či nejpřínosnější, nebo se nějak více dotýkaly mé práce a je možná jejich aplikace.

První z autorů zabývajících se fenoménem migrace, je **Ravenstein**. Jeho díla z roku 1885 a 1889 jsou považována za první knihy o migraci a na svou dobu především druhé jmenované dílo ukázalo překvapivé migrační strategie ve Velké Británii a Spojených státech amerických, jako např., že každý migrační proud vyvolává jeho protiproud či že populace ve městech roste díky nově příchozím migrantům ze zemědělských oblastí nebo že ženy migrují mnohem častěji na kratší vzdálenosti a muži na delší vzdálenosti a růst migrace je přímo úměrný rozvoji průmyslu a obchodu v konkrétních oblastech (Ravenstein, 1889: 266-288). Je zřejmé, že výše zmíněné body se vyskytují i v rámci současné migrace, ovšem dnes dochází především ke kombinaci několika bodů dohromady.

Stark a Bloom rozpracovali **teorii nové ekonomie pracovního trhu** (Drbohlav, Uherek, 2007: 133), která předpokládá existenci pracovní nespokojeného neboli deprivovaného člověka. Takový člověk má podstatně větší tendence migrovat než jedinec, který je pracovní spokojený, úspěšný a finančně zabezpečený. Migrace má za cíl především zvýšení příjmů, v opačném případě by neměla smysl. Stěžejní roli hraje rodina, která migrační tendence sice nemá, ale potenciální migrant ji vnímá jako důležitého poradce, který mu je nápomocen s rozhodováním o jeho cestě. Rodina má tzv. vyjednávací sílu, což ukazuje

efektivitu, flexibilitu i její určitou výhodu. „*Tento přístup přesouvá těžiště teorie migrace z individuální nezávislosti na vzájemnou závislost, to znamená, že považuje migraci jako vypočtenou strategii, a nikoliv jako akt zoufalství nebo bezmezný optimismus*“ (Stark, Bloom, 1985: 174-175). Mezi rodinou a migrantem vzniká podmíněný vztah. Tím, že rodina umožní budoucímu migrantovi pracovní migraci a podpoří ho, migrant se zavazuje rodinu finančně podporovat (Stark, Bloom, 1985: 173- 176).

Teorie migračních sítí předpokládá existenci oněch sítí v konkrétní zemi, kde se usadila první vlna migrantů, a představují pro nově příchozí migranty „*sociální, ekonomickou a rezidenční základnu, o níž se mohou opřít*“ (Baršová, Barša, 2005: 275). Bez sítí by nebyla migrace a naopak, mezi nimi je tedy vzájemný vztah. Migrační sítě snižují nutné náklady na ubytování a celkovou adaptaci (Baršová, Barša, 2005: 275). Podrobně se teorii sítí věnovala Massey: „*Dobře vyvinuté sítě zjednodušují nově příchozím přístup k práci, čímž se stává emigrace spolehlivým a bezpečným zdrojem příjmů*“ (Massey, 1993: 449). Síť se rozrůstá s každým novým přátelstvím a příbuzenskými vztahy a už samotná migrace znamená automatické připojení se do oné sítě (Massey, 1990: 17). Teorii sítí spojenou s ruskou migrací do České republiky potvrzuje Drbohlav (1999: 77 in Šišková, 2001) poukazující na to, že u téměř 50 % respondentů žila část jejich příbuzných v České republice, což mělo podíl na jejich rozhodování o migraci. V rámci mého výzkumu se vyskytl pouze jeden případ, kdy nejstarší informátorka (89 let) přijela do Česka za svou dcerou, která zde žila s českým manželem.

Institucionální teorie předpokládá vztah mezi migrací/ migrantem a třetími subjekty - institucemi, tj. státní, nestátní a pseudo neboli kvazi organizace. Teorie se zároveň se snaží vysvětlit vliv těchto subjektů, jelikož instituce vznikají v závislosti na efektivitě migrace, která v tomto případě figuruje jako tržní mechanismus (Massey, 1993: 450-451). Určitou

funkci zde zastávají i tzv. neformální instituce, které přímo a vědomě podporují nelegální migraci nejčastěji v oblasti nelegálního převodu přes hranice, pašování lidí, svateb s cizinci za účelem získání povolení k pobytu nebo práce na černo. V tomto případě je jediným cílem zisk těch konkrétních institucí namísto skutečné pomoci příchozích cizinců (Palát, 2014: 24).

Neoklasický ekonomický přístup z makro-pohledu (tj. migrace z pohledu celé země vs. mikro pohled – migrace z pohledu jednotlivce (Palát, 2014: 19)) zaměřuje naopak veškerou svou orientaci na mzdy. „*Tento model tvrdí, že pracovní migrace vychází: ze skutečných mzdových rozdílů mezi regiony (pozn. regiony s nízkými a vysokými mzdami), tj. čím je větší mzdový diferenciál, tím větší je tok migrace*“ (Bauer, Zimmerman, 1999: 13). Na základě analýzy těchto údajů se jedinec rozhoduje o výhodnosti případné migrace. Šišková (2010: 76) oproti tomu uvádí, že z širokého úhlu pohledu je sice možné tento model aplikovat, pokud ale hovoříme o konkrétním jedinci – tedy potenciálnímu migrantovi z Ruska – model už není tak aplikovatelný, jelikož mzdy nejsou většinou primárním „push“ faktorem ruských migrantů. „*Spíše se jedná o celý komplex „push“ faktorů s výrazným podtextem touhy po uspokojení více rozličných atributů souvisejících se spokojeným životem. Ten se jim v Česku nabízí („pull“ faktor)*“ (Drbohlav a kol. 2001: 76 in Šišková, T. 2001). To více méně potvrzují i mé informátorky, jelikož všechny absolvovaly vysoké školy a všechny měly zaměstnání, ve kterých byly relativně spokojené a úspěšné. Motivací k migraci jim bylo něco jiného, a jak uvádí Drbohlav, často právě celý souhrn motivačních faktorů. Nicméně i přes určité názorové rozdíly neoklasický model byl využit například Evropskou unií pro zhodnocení situace ve východních zemích před jejich přijetím do EU v roce 2004 (Kurekova, 2011: 4).

Jednou z nejnovějších migračních teorií vztahujících se na současnou dobu je **teorie transnacionálního prostoru**. Teorie vychází z již zmíněné teorie sítí, ale reaguje na rostoucí

globalizaci v oblasti mezilidské komunikace, která dávno neprobíhá pouze na úrovni přímé komunikace z očí do očí. Podstatou je zachování kontaktu s rodinou migranta, která stále žije v jeho rodné zemi. Kontakt probíhá prostřednictvím moderních komunikačních technologií, jako jsou mobilní telefony a internet, prakticky tedy mohou být v kontaktu 24 hodin denně i přesto, že je od sebe dělí tisíce kilometrů. Výjimkou nejsou případy, kdy migrant žije na dvou místech najednou, tedy střídavě v nové zemi a své rodné zemi (Palát, 2014: 24). To potvrzuje informátorka (61 let), jejíž manžel je Čech: *„Můj manžel, on je velmi dobrý pán, důvod, proč já odešla z Petrohradu. Ale tam máme dceru, rodiče. To je důvod, proč já jezdím zpět. Já bydlím půlku na půlku.“*

Pohyb obyvatelstva je velice často také analyzován na základě „**push pull**“ modelu, v překladu faktory tlaku a tahu. „Push“ faktory jako ty, které migranta vyhánějí z jeho země a „pull“ faktory, které ho přitahují do nové cílové země. Nutná je kombinace obou, protože samotné „push“ faktory nemusí být pro jednotlivce dostatečně motivující ke změně, respektive dostatečně demotivující k tomu zůstat stále na stejném místě. Tento model vychází ze tří kategorií „push pull“ faktorů- ekonomické, kulturní a environmentální. V kontextu evropské migrace se nejvíce setkáváme s ekonomickou migrací. Kulturní motiv se příliš nevyskytuje a environmentální omezeně v některých oblastech světa a místech, jako např. velice chladný sever, oblast s častými povodněmi či sesuvy půdy, ovšem v mnoha případech se jedná spíše o místní migraci než mezinárodní a často je to opět spojeno s ekonomickou kategorií. Faktory tlaku i tahu je dále možné rozlišovat v rámci dělení na dobrovolnou a nucenou migraci (Demuth, 2000: 11):

Dobrovolná migrace „push faktory“:

- nezaměstnanost/ nízký plat,
- rodinné vazby,
- chudoba,
- klesající životní úroveň.

Nucená migrace „push“ faktory:

- politické pronásledování, válka,
- náboženské/etnické konflikty,
- nedodržování lidských práv,
- nevyhovující životní prostředí.

Dobrovolná migrace „pull“ faktory:

- zaměstnání/ vyšší plat,
- sloučení rodiny,
- vyšší životní úroveň,
- vzdělání.

Nucená migrace „pull“ faktory:

- svoboda,
- útěk před perzekucí, xenofobií, atd.,
- touha po přežití,
- sociální jistoty.

Demuth také uvádí, že push a pull model spíše respektuje potřeby jedince, nedá se tedy aplikovat hromadně na celou společnost a zdůrazňuje, že všechny faktory jsou výrazem subjektivního vnímání (Demuth, 2000: 10). Stejně tak hovoří Lee (1966: 50-52) - jeden konkrétní faktor může mít diametrálně rozdílný význam pro dva diametrálně rozdílné jedince. Například mnoho pracovních nabídek pro cizince v konkrétní zemi bude pull faktorem pro osobu v produktivním pracovním věku, ovšem pro seniora migrujícího za svou rodinou nebude mít žádný význam. De Haan dokonce uvádí, že *„pohyb obyvatelstva není ekonomickou reakcí na push a pull faktory, ale zákonitosti migrace jsou determinovány sociálním a kulturním prostředím zakořeněným v místních zvycích a ideologiích“* (De Haan, 1999: 9-10) a dodává, že *„migrace je součástí populačních strategií přežití“* (De Haan, 1999: 16). To, zda se člověk rozhodne k migraci, je ovlivněno mnoha dalšími faktory, jako například vztahy mezi obyvateli, již uskutečněnými migracemi a dalšími sociálními institucemi, které podmiňují možnosti a podmínky migrace (De Haan, 1999: 16).

2.3 Ruské migrační vlny do ČR

„Rozhodli jsme se jet do Česka podívat, na rok na dva. Nemysleli jsme, že tu zůstaneme. Já jsem se jela pouze podívat s manželem, měla jsem jen pár věcí a nemyslela jsem, že tu zůstaneme. Nevěděla jsem, kam jedu“ (Informátorka, 51 let).

Ruská migrační vlna na naše území podle Sládka (2010: 26-38) probíhala ve třech fázích a ve třech různých obdobích, většinou silně ovlivněna konkrétní politickou situací v tom daném období:

1918 – 1948 – Tato migrační vlna úzce souvisí s politickou situací v tehdejším Rusku a občanskou válkou. Zcela zřejmě se v tomto případě jednalo o migraci nucenou. Lidé utíkali do Československa především z obav o svůj život a také se jednalo o rakousko-uherské ruské vojenské zajatce z první světové války a v neposlední řadě to byli „*emigranti vyhnání z Ruska například na Leninově známém parníku intelektuálů, kteří přes Krym pokračovali do dalších měst Evropy*“ (Sládek, 2010: 27). Po druhé světové válce s příchodem rudé armády nastaly nepokoje mezi ruskou diasporou a českým obyvatelstvem, a to z důvodu udávání, apod. O dobrovolné migraci zde můžeme hovořit v případě, kdy Rusové přes Československo migrovali do dalších zemí nebo posílali své děti do jiných zemí za lepším studiem.

1948 – 1989 – V tomto období se nejvíce vyskytovala migrace za účelem uzavření sňatku, ruské obyvatelstvo mělo jakousi vidinu života na západě. Ve většině případů se jednalo o dobrovolnou migraci, tedy dobrovolný sňatek. Vzhledem k fungujícímu sovětskému bloku bylo velice obtížné až nereálné svobodně migrovat z jiných důvodů.

1989 – současnost – „*S Jelcinovou vládou došlo k nové možnosti svobodně migrovat. Důvody k migraci jsou následující: ekonomické, politické, etnické, bezpečnostní, vzdělání, vytvoření alternativního života, psychologické a migrace bez vlastní volby*“ (Sládek, 2010: 30). Migrace

z politických důvodů zařadíme do kategorie nucené migrace. Na základě výzkumů Sládka bylo mnohými výpověďmi ruských imigrantů poukázáno na fakt, že tento důvod byl spíše hraný a ne na skutečném základě. Dalším důvodem byla etnická diskriminace (například z důvodu židovského původu) nebo migrace z důvodu bezpečnosti. Dobrovolná migrace se pak nejčastěji týká ekonomických migrantů, migrace za vzděláním, migrace z psychologických důvodů (touha najít sám sebe) a migrace bez vlastní volby (migrace dětí a dospívajících jdoucimi za rodiči).

Na základě výpovědí mých informátorek jejich důvodem k migraci nebyl z úplné části ani jeden z výše uvedených důvodů. I přesto na základě rozhovorů mohu říci, že v nejčastějších případech byl důvodem k odchodu vztah s mužem z České republiky. Toto tvrzení potvrzuje i má informátorka (49 let): „*No ony většinou sem ruské ženy nejezdí za prací, většinou se vdávají. Všechny známé, co znám z Ruska, tak jsou tady vdané a manžely mají Čechy.*“ Této problematice se blíže věnuji v kapitole 3.1. Vliv partnerství na migraci.

2.4 Proč se migruje aneb současná situace v Rusku

„*Ti lidi, když nejsou byznysmeni, dostávají 3000 penzi na naše koruny. A ceny tam nejsou jiné než tady, potřebují zaplatit za byt a za všechno a ti byznysmeni, kteří dostávají miliony, to je takový rozdíl*“ (Informátorka, 39 let).

Rusko je rozlohou největší země světa, ale její socioekonomická situace je velice kritická, což si občané země hluboce uvědomují. Největší vliv na ruskou emigraci mají tyto faktory: zvyšující se chudoba a znevýhodňování sociálně slabých, nezaměstnanost, klesající životní úroveň, zdravotní péče hrazená pacienty v plné výši, nevyhovující zdraví obyvatel, pokles kvality vzdělávání, nevyhovující sociální vztahy, obavy z katastrof globálního i územního charakteru. Velice často je u Rusů, kteří přišli do České republiky hlavním

důvodem odchodu z Ruska nespokojenost a nesouhlas s politickou situací v zemi a strach o svůj život (Drbohlav, 2003: 4-5).

Velký problém představuje také rostoucí kriminalita v Rusku, která zapříčiňuje tzv. kriminální migraci. Problémem ale jsou především migranti přicházející do Ruska a velkých měst, kteří zde sami páchají trestné činy. Velice známé pak jsou ve světě také publikace o činnosti Ruské mafie (Metelyov, 2006: 4-5). Autor také uvádí, že emigrace z Ruska od 90. let minulého století roste ve srovnání s původním Sovětským svazem. Důvodem je uvolnění hranic a umožnění migrace, rapidně se zhoršující životní úroveň populace, zvyšování nezaměstnanosti a všudypřítomná hospodářská krize. Masivní odchod populace ze země má vliv na její socioekonomickou situaci. V první fázi z Ruska odešlo přes milion lidí, což způsobuje problémy i z demografického hlediska. A největším problémem, který se týká i České republiky a mnoha dalších zemí, je tzv. odliv mozků, tedy emigrace občanů s kvalitním vysokoškolským vzděláním v oborech jako výzkum, věda, zdravotnictví, apod. To zapříčiňuje i odchod kapitálu ze země (2006: 53-55).

Většina mých informátorek si uvědomuje, že život v České republice je pro ně mnohem lehčí a vlastně i kvalitnější. Nejčastěji uváděly příklady v rozdílném poskytování zdravotní péče, zmíněný ale byl i pocit bezpečí. Z rozhovorů jsem vybrala několik nejzajímavějších pasáží:

„Všechno lepší. V Rusku zdarma ti léky nikdo nedá, protože tady všichni vždycky platí za to zdravotní. [...] Tady je lepší, že ordinace je tam, ordinace tam a jedeš tam zdarma. A u nás takové soukromé ordinace, tolik peněz by za to museli zaplatit. Sedí v jedné ordinaci a čekají tam frontu. To je takové plus tady (Informátorka, 39 let).

„Když se nám narodila starší dcera Julinka, šla jsem na mateřskou. V tu dobu začaly v Rusku se hodně objevovat drogy, společnost se kazila. Manžel se cítil jako cizí. [...] Další

důvod proč jsme se odstěhovali z Ruska, dcera měla zdravotní problémy a v Čechách by to vyřešili lépe než v Rusku. Pak chápeš, proč jseš tady, proč tě cesta přivedla. Společnost je tu zdravější, na tu dobu tam byla společnost zlá“ (Informátorka, 51 let).

„Ona nechtěla, její manžel spíš chtěl. On programátor, ekonom. Pracoval v General motors. On nemá rád, žít v Rusku, protože myslet, že s ním jeho vláda nejedná dobře. On takoj inteligent, on pravý člověk. On má míň peněz a práce, které by on moh“ (Informátorka, 61 let).

„Mám ráda váš klid. Že tady u vás nikdo nebojí se, že k vám přijde nějaký člověk, něco vám ukradne [...] Tam tolik emigrantů. [...] Já myslím, že tam jen v Moskvě 2 mil. Hlavně Kazachstán, Uzbekistán, teď z Kyrgyzie, Ukrajinci, Moldavani. No vy to nevíte, ještě co to je. A kromě toho, taky máme Kavkaz. Pro ty lidi taky není jednoduchý. Ten temperament, nevíte, co mohou udělat“ (Informátorka, 60 let).

3 Gender v kontextu migrace

Gender a migrace k sobě neodmyslitelně patří, i přesto, že většina migračních teorií a prací se v minulém století zabývala migrací obecně a většinou z pohledu muže. Pojem gender zahrnuje jak mužské tak ženské pohlaví. V posledních letech je ale nejčastěji skloňován z hlediska ženského pohlaví a ženského postavení ve společnosti, což je velice chybná definice. Díváme-li se na gender, měli bychom ho chápat jako *„proces, ve kterém daná společnost přisuzuje kategoriím pohlaví (muž – žena) různá očekávání, symboly, ideály, možné identity a chování, jež pak mají zásadní důsledky pro pozici jednotlivce v rodině, na pracovním trhu a ve společnosti jako celku“* (Szczepaniková, 2004: 1).

Vrátíme-li se k migraci, podle Zlotnika (1998: 433) již v roce 1965 činil podíl migrujících žen ve třech čtvrtinách zemí světa více než 42 %. Dokonce ve více než čtvrtině zemí světa zastupují ženy větší podíl celkových migrantů než muži. A migrace žen se stále zvyšuje, ženy se stávají nezávislejšími a jejich migrace nespočívá pouze v následování svého manžela.

Mezi lety 2001-2008 na území České republiky žilo v porovnání s muži 40 % žen – migrantek. Žen s trvalým pobytem bylo dokonce 50 %. Ženy z Ruska se řadí v počtu cizinek na území ČR na přední příčky a na dalších místech pak jsou ženy ze zemí Běloruska, Kazachstánu či Mongolska (Drbohlav, 2010: 40-41).

3.1 Vliv partnerství a příbuzenství na migraci

„No ne, on řekl, že pojedete zpátky do Čechy a já řekla: „Ano pojedeme zpátky do Čech.“ Protože nemohla ho opustit samozřejmě, ne. Pro mě to bylo normální řešení. A víte co, já myslím, že to, že moje dcera bydlí tam a já ji vidím jenom 4x za rok, to je správné“
(Informátorka, 60 let).

Jak uvádí teorie nové ekonomie pracovního trhu, rodina hraje velkou roli při rozhodování o migraci jejího člena. Příbuzenství a partnerství může zastávat dvojí roli. Jednak může pro migranta představovat podporující a motivační faktor, např. z důvodu finančního zajištění rodiny, v opačném případě můžou být nevyhovující rodinné či partnerské vazby spouštěcím faktorem v rozhodování o migraci, zpravidla se jedná o rozchody či rozvody. V mnoha případech se ovšem jedinec rozhoduje pouze na poli partnerského/manželského vztahu a rodina se nijak nepodílí na rozhodovacím procesu. Partnerské vztahy se promítají v procesu migrace i z hlediska rozhodování o délce pobytu migranta v cizí zemi a úvahách o návratu. Výrazně větší roli pak hraje manželství s cizincem, respektive obyvatelem té konkrétní země, v níž migrantka žije (Marhánková, Kreidl, 2012: 142-143).

Ruská migrace žen představuje určité migrační specifikum, protože ony samy za sebe nemají velký potenciál a touhu opustit Rusko. To dokládá i výpověď mé informátorky (49 let): „*No ony většinou sem ruské ženy nejezdí za prací, většinou se vdávají, všechny známé, co znám z Ruska, tak jsou tady vdané a manžely mají Čechy. No a já taky samozřejmě, manžel studoval v Rusku,*“ během rozhovoru pak dodává: „*My jsme se vzali během studia, no a tak jsme chvíli uvažovali, na začátku jsme se dohodli, že se vrátíme do Čech. To muselo být jasné, že co budeme dělat tak. Tak jsme se domluvili, dostudovali jsme a odjeli jsme do Čech.*“

Výsledky mého výzkumu dle mírného očekávání dokazují, že 4 ze 7 informátorek přišly do České republiky právě za svými českými manžely, se kterými se seznámily v Rusku nebo v jiné zemi. Zároveň to pro ně téměř automaticky znamenalo stěhování do České republiky a následování svého manžela. I přesto, že si nedovedly představit svůj život v cizí zemi, nikdy neuvažovaly o vztahu na dálku, tedy aby každý z nich žil ve své zemi původu. Nesetkala jsem se s odpovědí, kdy by na ně byl partnerem vyvíjen nátlak ke stěhování do České republiky, ovšem nejsem si jista, zda by mi tato osobní informace byla sdělena na základě jednoho rozhovoru.

Migrace ovlivněná příbuzenskými vazbami se vyskytla u mé nejstarší informátorky (89 let), pro niž právě rodina žijící v České republice představovala hlavního startéra migrace, tedy příchodu do České republiky za dcerou a její rodinou. V té době ve věku 78 let ovdověla a život s příbuznými v České republice byl přednější než život pouze s ruskými přáteli.

3.2 Ženy – migrantky na trhu práce

„Když jsme rozhodli, že zůstaneme na nějaký čas, našli jsme inzerát od soukromníka- maso uzeniny. [...] Česky jsem neuměla, řekla jsem, že jsem učitelka. Poslal mě do místnosti a dal mně těsto. Nikdy jsem s tím nedělala a něco jsem udělala. On řekl dobrý a zítra přijdeš do práce. Jasný, že práce byla na černo. Ale během čtyř pěti dní já měla práci“ (Informátorka, 51 let).

V první části mé práce jsem jmenovala migrační teorie, které se věnují migraci většinou z obecného hlediska. Genderu a migraci, respektive postavení žen na trhu práce, se ale nejvíce věnuje **teorie „trojí neviditelnosti“** (anglicky triple invisibility). Teorie říká, *„že migrantky jsou na lokálních i globálních trzích neviditelné ve třech úrovních - třídy, etnicity a genderu“* (Brettel, 2000 in Ezzeddine, 2011: 235). Na základě výše jmenovaného dochází k předem určenému zařazování žen do profesí jako například uklízení služby či textilní průmysl a velice často jsou poptáváni pouze muži a pracovní pozice je pro ženy nevhodná (Brettel, 2000 in Ezzeddine, 2011: 235-236). V mnoha případech také ženy cizinky mají několik zaměstnání najednou. Nejvíce je toto zřejmé především u ukrajinských migrantek, které v České republice velice často zastávají právě práce v uklízení službách v hypermarketech apod. Tomuto problému navíc nahrává fakt, že cizinky často neovládají český jazyk slovně ani písemně a na trhu práce jsou tak obtížně zaměstnatelné, i přesto že mají mnohdy vysokou pracovní kvalifikovanost. Výpovědí to potvrzuje informátorka (39 let), která celý život pracovala v baletním souboru v různých zemích světa, a na otázku, jak to po

příjezdu do Česka vypadalo s prací, odpovídá: „*Nijak, vôbec. Pretože ja myslela, že tady v Pardubicích žádný balet není. Já mám vzdělání, všechno proto. Jedna věc mě napadala, že bych otevřela vlastní studium, ale kdo tam bude chodit?*“ Před deseti lety neměla šanci v Pardubicích sehnat práci ve svém oboru, dojíždění za prací do Prahy se jim nejevilo jako správná volba, a jako cizinka měla velice omezené pracovní nabídky. Proto situaci s manželem vyřešili tak, že fungovala jako žena v domácnosti a následně nastoupila na mateřskou dovolenou se synem. Po několika letech se jí s pomocí manžela podařilo založit a otevřít velice úspěšné baletní studio a nyní uvažuje i o rozšíření stávající kapacity studia pro obrovský zájem.

Dvě další informátorky mi naopak vyvrátily informace o nemožnosti sehnat práci. První jsem již zmínila v úvodním citátu kapitoly, přičemž v tomto případě se jednalo o sehnání jakékoliv práce bez ohledu na své dosažené vzdělání. Druhá informátorka (49 let), která přijela do České republiky již v roce 1993, se s problémem sehnání práce též nesetkala. Možným důvodem je, že vždy pracovala jako programátorka a tolik lidí v daném oboru nemá kvalifikaci nebo zkrátka měla štěstí. „*Já jsem si našla práci asi za 2 týdny, ale nastoupila jsem do práce asi za měsíc. [...] Mluvit jsem neuměla vůbec, manžel mi napsal na papír, co mám říkat do telefonu a já jsem obvolávala zaměstnavatele a četla jsem, co všechno bych uměla a za 2 týdny jsem si tu práci sehnala.*“

Úplně odlišnou situaci zažila informátorka (50 let) pocházející z Krymského poloostrova, která přijela do České republiky na základě pracovní nabídky v oboru klavírního učitelství. Nabídku dostala na mezinárodní klavírní soutěži konané v České republice, které se účastnila její dcera. Pracovní místa na tuto pozici byla v 90. letech minulého století těžko obsazovaná kvůli nedostatku kvalifikovaných pracovníků. Dle jejích slov se jednalo o velice lukrativní nabídku, což si uvědomoval i její manžel a odchod celé rodiny pracovně do České

republiky se jevil jako velice přínosný. Za svůj život v České republice tato žena nikdy neměla problémy s hledáním práce ve svém oboru.

Statistiky skutečně dokládají, že ženy - migrantky mají problém s uplatněním na trhu práce. Na zlepšování situace se podílejí feministická hnutí, ale například i snahy o zavedení povinných kvót na zaměstnávání žen ve firmách. Situace v České republice je však velice kritická, a to i pro migrantky, které zde již získaly i české občanství. Jak již bylo zmíněno výše, i v České republice je zvýšený zájem o migrantky na pozice uklízeček a pečovatelek, a to především z důvodu zvyšování se životní úrovně a zvyšování se dožitého věku. Migranti obecně jsou považováni spíše za levnější pracovní sílu, což můžeme vidět na příkladu velkých společností jako pardubický Foxconn, kde pracují tzv. „na lince“ téměř výhradně cizinci. Důvodem je též nezájem o tyto pracovní pozice ze strany českých občanů. Sládek (2010:49) tuto problematiku dává do kontextu s **teorií dvojího trhu**, která rozděluje trh práce na dvě kategorie. 1. kategorie určená pro většinovou společnost dané země nabízí výhodná pracovní místa, možnosti dalšího vzdělávání a vysoké finanční ohodnocení. Oproti tomu 2. kategorie nabízí pouze manuální práci s podprůměrnou mzdou a nepodmíněnou vzděláním. Samozřejmě tato kategorie pro majoritu není perspektivní, proto je obsazována cizinci, kteří práci potřebují a nemají další finanční prostředky k živobytí. Aby měli možnost se tito jedinci dostat do první kategorie, musí podle autora opustit svou migrační síť, která s největší pravděpodobností vždy bude náležet do 2. kategorie.

Nejtěžší situace pro ženy – migrantky, které dosáhnout věku 50 let a více, kdy už vlivem věku většinou dochází ke snížení pracovní výkonnosti. Tím se ještě více umocňuje ona trojí neviditelnost, a to o nevyhovující věk pro pracovní nabídky. Dalším rizikovým faktorem je systém dávek v České republice, kdy je nutné splnit například jasně určený počet odpracovaných let nebo neexistence mezinárodních smluv, kterými by se uznalo předchozí

zaměstnání v rodné zemi či jiné zemi. To má za následek nesplnění podmínek pro vyplácení dávek ze sociálního systému a také žádný nárok na vyplácení důchodového zabezpečení. Řešení problému je v nedohlednu, ženy - migrantky, ale i muži - migranti se mohou spolehnout pouze na pomoc ze stran neziskových organizací (Hradečná, Lukšíková, 2015).

3.3 Ženy - migrantky v podnikatelské sféře

„Ten prostor, to byla určitě podpora manžela. My museli vzít v pronájem tam na třídě míru, ten nebytový prostor. Předělat všechno, my tam zbourali zed'. Udělali zrcadla, šatnu, tyče baletní. Dá to hodně investic (Informátorka, 39 let).

Před deseti lety tato žena neměla šanci v Pardubicích sehnat práci v baletním oboru. Dojíždění za prací do Prahy se jim nezdálo jako správná volba a jako cizinka měla velice omezené pracovní nabídky. Proto situaci s manželem vyřešili tak, že fungovala jako žena v domácnosti a následně nastoupila na mateřskou dovolenou se synem. Po několika letech se jí s pomocí manžela podařilo založit a otevřít velice úspěšné baletní studio a nyní uvažuje i o rozšíření stávající kapacity studia pro obrovský zájem. Jako žena – migrantka – podnikatelka se setkala i s velkým uznáním, jelikož její několikaleté snahy mají velký úspěch: *„A nejvíc obdivovali to, že sama podnikám. Tady soukromých studií není vůbec. Já tady jediná, kdo by si něco takového mohl dovolit. Lidi rádi někde zaměstnaní, drží se za to. Já udělala takový risk. Všechny moje kamarádky říkaly: jak to můžeš sama to. Že já dokázala to sama. Že můžu pokračovat nahoru a nahoru.“*

Začít podnikat je částečně jednodušší pro cizince než pro české občany, a to především díky dobře rozvinuté pomoci státních i neziskových organizací. Samozřejmě musí být splněny podmínky dle zákona o živnostenském podnikání, ale neziskové organizace často nabízejí kurzy podnikání pro cizince, kde se dozvědí veškeré důležité informace. Cizinci mají

v podnikání menší ziskovost než Češi, ale podstatná většina jich podniká úspěšně a stabilně (Čermáková a kol. 2011: 457).

V roce 2016 podnikalo v České republice celkem 2367 cizinců z Ruska.

V Pardubickém kraji se jedná pouze o 17 osob (Odbor živností, 2016), mezi které se ovšem řadí i má informátorka viz citace v úvodu. Zajímavé je, že živnostenské oprávnění ke konci roku 2004 mělo 60 % žen pocházejících z Ruska z celkového počtu všech ekonomicky aktivních žen z Ruska. Dokonce počet cizinek s uděleným živnostenským oprávněním nejvíce vzrostl od roku 1998 (do roku 2004) u žen s ruským státním občanstvím (Český statistický úřad, 2005: 48-51). Čermákové a kol. (2011: 450) též potvrzují vyšší počet podnikajících žen z Ruska než mužů, což je udáno tím, že počty žen v komunitách těchto cizinců převažují.

4 Teorie adaptace

„Už jsme tam nepatřili, všechno i lidi byli cizí. Přijížděla jsem a byla jsem úplně zmatená a pochopila jsem, že moje zem je tam, kde je moje rodina, manžel a děti. Adaptace je lepší, čím mladší, tím lepší. Míň to bolí. Dělali jsme vše pro to, abychom se tu integrovali. Jsme strašně moc spojení tou migrací, sedneme si ke stolu a jsme čtyři. Jsme tým. I ostatní říkají, že máme něco, co oni ne. A to nám dala ta imigrace“ (Informátorka, 51 let).

Česká republika se stává vyhovující zemí pro migranty, kteří si ji volí jako svůj nový domov a ne pouze jako tranzitní zemi. Na základě push a pull modelů můžeme na Českou republiku aplikovat tyto pull faktory, které Česká republika nabízí ruským migrantům a jim život na našem území z těchto důvodů vyhovuje: *„poptávka po práci, příznivé ekonomické příležitosti, politické svobody, kulturní a jazyková blízkost“* (Leontiyeva, Nečasová, 2009: 117).

Hlavním cílem adaptace je sociální integrace cizinců takovým způsobem, aby se plně adaptovali do naší společnosti, ale zároveň si zachovali rysy ze svojí společnosti. Z hlediska politiky se konkrétně jedná o jazykovou a pracovní integraci, ale i přijetí demokratického režimu v zemi a jeho akceptace. Principem integrace spočívá i v přijetí a respektování migrantů majoritní většinou (Barša, Baršová, 2005: 164).

4.1 Identita a etnicita

„Bydlím v Čechy a mám ráda Čechy a Česko, ale jsem patriotka a vždy budu na straně Putina. I v těch válkách, v Ukrajině i Sýrii, tak vždy budu za Rusko.[...] On syn mně říká, že on na půl Čech, ale trošku víc Čech než Rus. On je rád, že má dvě občanství, zná dva jazyky“ (Informátorka, 39 let).

S adaptací migrantů úzce souvisí pojmy identita a etnicita. Otázka etnických a národních identit představuje velký fenomén, kterým se antropologové zabývají posledních mnoho let, a vzhledem k současné situaci ve světě je stále důležitější její zodpovězení. Etnicita se často chybně pojí s nelegální migrací, uprchlíky a vyjadřuje něco negativního. Správným pojetím však „*vyjadřujeme myšlenku, že skupiny a identity se spíše než v izolaci vyvíjejí ve vzájemném kontaktu*“ (Eriksen, 2012: 34). Etnicita tedy představuje určité pojetí sociálních vztahů, kdy mezi dvěma skupinami musí existovat alespoň minimální kontakt a zároveň se tyto dvě skupiny navzájem považují za kulturně odlišné (Eriksen, 2012: 36-37).

Pojem identita oproti etnicitě není vázán pouze na příslušnost k jedné společnosti či skupině, cizinec se může ztotožňovat s identitou náležící novému domovu, ale i své původní zemi. Během integrace nastává proměna identity, kdy identita migranta absorbuje znaky nové kultury (Rákoczyová, 2009: 34). V rámci identity si jedinec může pokládat otázku: kam vlastně patří, jelikož identita se pojí s jazykem, ale i náboženstvím a její vnímání ovlivňuje jak samotného jedince, tak jeho nejbližší okolí. Proměnu identity zaznamenáváme u úspěšně adaptovaných cizinců, ale během života se může týkat kteréhokoliv jedince (Hofstede, 2007: 242-243).

Na základě výše uvedeného jsem dospěla k názoru, že mé informátorky jsou plně adaptovány do české společnosti. Došlo u nich ke značné proměně identity a přijetí identity české, a to především z důvodu již víceletého pobytu v České republice u většiny z nich, dále se všechny aktivně vídají s Čechy, ne pouze s příslušníky ruské národnosti. Česká republika se pro všechny stala plnohodnotným novým domovem a návrat zpět do Ruska nezvažují. Jejich etnická identita se ale plně ztotožňuje s ruskou, jsou hrdé na svůj původ a většinou cítí sounáležitost se zemí svého původu. Čtyři informátorky mají děti, které se u dvou žen narodily až v České republice. Na základě rozhovorů mohu konstatovat, že děti si též

uvědomují své ruské kořeny, často k nim pocítují hrdost, plynule mluví rusky. Samozřejmě na výpověď informátorek je třeba nahlížet mírně kriticky, jelikož výpověď dětí by se mohla lišit na základě jejich subjektivního vnímání.

4.2 Sociální, kulturní, jazyková integrace

„Přátelé nám pomohli a během týdne se začal učit češtinu u velmi hodné paní. Byla to hrůza. Myslela jsem, že se to nikdy neučím. Neučila jsem se žádná pravidla, nic. I jsem brečela, jsem velmi společenská, ale nemohla jsem se zde bavit, protože jsem nerozuměla. Četla jsem hodně knih o imigraci, byli jsme připraveni na adaptaci (Informátorka, 51 let).

Kulturní integrace probíhá v zásadě podle akulturační křivky. V obecném smyslu akulturace znamená přijetí hodnot společnosti a určité přizpůsobení. Akulturační křivka nám říká, že migrant projde během integrace do kulturní oblasti několika fázemi. S fází č. 1 trvající krátkou dobu přichází nadšení z nové země, naděje, tzv. líbánky. Během fáze č. 2 jedinec pocítuje kulturní šok, který je často spojen s fyzickými příznaky a adaptace se zdá být nemožná. V krajních případech může dojít až k návratu migranta do země původu. Fáze č. 3 akulturace se vyznačuje do jisté míry přijetím hodnot ve společnosti, jejích rituálů, zvyků, jedinec se začleňuje do nových sociálních sítí. Poté nastává fáze č. 4, která se nazývá stálý stav mysli a jedinec je v tomto případě plně adaptovaný na život v nové zemi a zároveň stále přijímá hodnoty ze své původní země. Též může nastat opačný případ, kdy se jedinci nepodařilo se adaptovat a v zemi si stále připadá jako cizinec, cítí znepokojenost a frustraci. Poslední možností adaptace je varianta, kdy se cizinec adaptuje až příliš a v nové zemi se cítí lépe než její původní obyvatelé, stal se tzv. domorodcem (Hofstede, 2007: 244-245).

Sociální integrace zahrnuje sociální vztahy a vytváření nových sociálních sítí. Z hlediska genderu zde mohou být ohroženy především ženy – matky, které tráví veškerý svůj

čas péči o dítě a nemají tak možnost aktivně vyhledávat nové sociální vztahy. Často je to spojeno s neznalostí místního jazyka a tedy nemožností navázat kontakt s místními lidmi (Krchová a kol. 2008: 14). Vztahy s majoritní společností mohou být blízké, neformální, ale i intimní (případ smíšených manželství). Vztahy se též mohou odvíjet na institucionální úrovni, např. církev, která pro všechny informátorky zastává velice důležitou roli (Rákoczyová, 2009: 28).

I přesto, že sociální a kulturní integrace hrají důležitou roli, jazyková integrace představuje vstupní bod k zbylým dvěma. Bez znalosti místního jazyka nemůže probíhat sociální ani kulturní kontakt na patřičné úrovni. Jazyková integrace je ve větších městech zajišťována prostřednictvím např. Center na podporu integrace cizinců, ale i různých neziskových organizací, které poskytují kurzy českého jazyka pro cizince.

Níže připojuji nejzajímavější výpovědi informátorek na téma jejich celkové adaptace do společnosti, která u některých byla spojena právě s kulturním šokem, ale většina se zvládla zapojit do společnosti v poměrně krátké době několika měsíců. Zároveň nemohu říci, že by integrace probíhala nějakou násilnou formou, i přesto, že se některé setkaly s určitou negací od majoritní společnosti. Dnes po mnoha letech života v České republice již jsou plně integrovány do české společnosti.

„Já bydlím půlku na půlku. Mám mnoho kamarádů, známých z Ruska, mám chalupu. Všechny moje kamarádi Čechy. [...] Já sama učila v škole Cestovního ruchu tady v Pardubicích. Nemohla jsem jenom vařit a uklízet, musela jsem pracovat“ (Informátorka, 61 let).

„Já přijela, mně bylo 78 let. [...] Poprvé já se učila samostatně u paní Jany, no ona nezná ruštinu. Já učební rok od září po květen, já studovala. Prvně já gramatiku učila, nějaké fráze, slovesa, kurzy českého jazyka od Centra na podporu integrace cizinců. Já tam chodila, tři roky“ (Informátorka, 89 let).

„Bylo to strašné, no já to zvládla. A říkala, že ježiši co tady budu dělat? V té vesnici? Když mě manžel přivezl. Dlouhou dobu jsem neznala nikoho, byla sama, pak maminka manžela našla tady kurzy českého jazyka. [...] Ten český jazyk pro mě byl moc těžký. Vůbec to není podobný ruštině. Ukrajinštině jo, ale my Rusové ukrajinštině nerozumíme. Teď já ukrajinštinu rozumím kvůli češtině. Je tam hodně těch stejných slov.“ (Informátorka, 39 let).

4.3 Ruská komunita v ČR

„Většina Rusáků je z Moskvy, většinou bohatí lidé. Zním to, dva roky jsme žili v Praze. Často mají příbuzenství ve vládě, děti spisovatelů, mají vliv, mají vliv na vládě, kupují byty na pronájem“ (Informátorka, 51 let).

Za posledních 15 let se cizinci z Ruska řadí mezi 5 nejpočetnějších skupin cizinců přicházejících do České republiky. Po roce 1989 došlo konkrétně u Rusů žijících na našem území k více než 100% početnímu nárůstu, než tomu bylo v 90. letech. Dnes také můžeme říci, že 50 % Rusů má udělen trvalý pobyt (Drbohlav, 2010: 39-40). Ruská komunita v České republice čítá k 31. 12. 2015 celkem 34 972 osob (Odbor azylové a migrační politiky, 2016). Největší ruská komunita dle očekávání žije na území hlavního města Prahy. S výrazně menším počtem je na druhém místě ruská komunita v Karlových Varech. V Pardubicích podle záznamů žije celkem 103 ruských obyvatel, z toho 61 žen, což je více než polovina (Odbor azylové a migrační politiky, 2016). Na území Pardubického kraje pak v roce 2015 žilo celkem 198 osob z Ruska (Ředitelství služby cizinecké policie, 2015). Všechny uvedené statistiky je potřeba brát s rezervou, jelikož s největší pravděpodobností se nejedná o přesná čísla. Musíme počítat s tím, že mnoho Rusů se ke své národnosti nemuselo přiznat či zde pobývají nelegálně, a v této statistice tedy nejsou zahrnuti.

Při výběru cílové skupiny své bakalářské práce jsem se nejčastěji setkala s názorem, že většina Rusů v Česku se řadí mezi skupinu těch super bohatých a vlivných a pak by můj výzkum nemusel ukazovat objektivní data. Na základě provedených rozhovorů mohu říci, že žádná z mých účastnic rozhovoru se do této kategorie neřadí i přesto, že finančně zajištěni jsou. Pokud bychom to měli převést na českou společnost, řekla bych, že všechny se řadí mezi tzv. střední vrstvu. Ovšem velice zajímavé je, a to už není tolik typické pro českou střední vrstvu, že všechny jsou absolventkami vysokých škol a ve své práci byly či stále jsou velice úspěšné, např.:

- Informátorka, 60 let: Vysoká škola v oboru vědecký inženýr – chemie barviv,
- informátorka, 49 let: Vysoká škola technická – programátorka,
- informátorka, 50 let: Vysoká škola umělecká – klavírní učitelka,
- informátorka, 39 let: Vysoká škola umělecká – profesionální baletka,
- informátorka, 61 let: Vysoká škola v oboru biologie – kandidátka biologických věd.

Jak již bylo zmíněno v úvodním výňatku z rozhovoru, fakt, že v České republice samozřejmě žije ona „vyšší vrstva“ ruské společnosti mi byl potvrzen i další informátorkou. Naproti tomu informátorka (49 let), která zde žije od roku 1993, toto vyvrací. *„Né jednak tady v Čechách moc bohatý Rusové nejsou. Proč by jeli do Čech. Ti bohatý jedou do Anglie, oni jedou do Ameriky. [...] Sem jedou studenti, kteří chtějí studovat. Těch je v Praze fakt hodně.“* Bohužel jsem nezjistila, z jakého zdroje pochází tyto informace, a proč naopak ty ostatní zastávají jiný názor. Nicméně přibližně před rokem a půl jsem sama zaznamenala například rušení ruských leteckých spojů na Pardubické letiště z důvodu masivního odlivu ruských turistů. Proto se domnívám, že určitá část z výpovědi poslední zmíněné informátorky bude pravdivá a Česká republika již není tak perspektivní zemí pro bohaté Rusy.

Sládek ve svém výzkumu uvádí rozpolcenost ruské komunity z jiného hlediska a dodává, že bude velice obtížné její sjednocení. Hlavní příčinou jsou mezigenerační názorové rozdíly Rusů, kteří zde žijí více než 30 let, či dokonce potomky prvních Rusů z dob první republiky a těmi, kteří zde žijí kratší dobu a také nově příchozími. Rozdíl pak spatřují v motivaci k migraci, která dnes je převážně ekonomická a také ve vývoji samotného Ruska, které za posledních 30 let prošlo značnými změnami. Výzkum opět potvrzuje přítomnost bohaté ruské společnosti v Česku. Sami Rusové ze zmíněné tzv. střední vrstvy ji ale hodnotí spíše jako přitěžující a nechtějí udržovat kontakt s „vyšší ruskou vrstvou“ (Sládek, 2010: 39-41).

Určitou sounáležitost a možnost, jak spojit a utužit vztahy mezi Rusy, představuje pravoslavná církev, která hraje velice významnou roli pro drtivou většinu ruského obyvatelstva u nás. Hovoří o tom Sládek (2010: 43) stejně jako výsledky mého výzkumu, kdy všechny mé informátorky uvedly, že je pro ně víra v pravoslavnou církev velice důležitá. Výhodou je, že pravoslavný kostel se nachází v Pardubicích v městské části Svítkov, kam většina bez problému dojíždí na nedělní mše. Má nejstarší informátorka (89 let) hovořila o tomto kostelu v pozitivním duchu i proto, že ji místní farář (pocházející z Ukrajiny) byl velice nápomocen například v těžkých životních chvílích.

Můžeme konstatovat, že ruská komunita v Pardubicích je velice úzce propojena. Důvodem může být malý počet žijících Rusů na území města a to v řádu desítek, proto se znají a navzájem si i pomáhají. Většina informátorek mi ovšem potvrdila, že jim spíše záleží na tom, aby si s daným člověkem rozuměly, měly společné názory, případně zájmy, než aby rozhodujícím faktorem s kým být v kontaktu byla pouze ruská národnost.

4.4 Ruský domov v Pardubicích

„Nic nemá s politikou, religionistikou [pozn. S.J.- myšlena religiozita], jsme svobodní lidi. My dobrovolně, chceš - můžeš, nechceš - nemůžeš. Možná tři, možná čtyři roky se kamarádíme. Oni se starají o mě, například oni mi darovali počítač. Jeden manžel s manželkou, oni mě učili na počítači. Jeden manžel má auto a často mě vozí do církve, Svítkova. Mám hodně dobrý lidi, přátele“ (Informátorka, 89 let).

Spolek Ruský domov vznikl v roce 2012 za výrazné spolupráce s Centrem na podporu integrace cizinců pro Pardubický kraj. Cílovou skupinou jsou rusky hovořící cizinci tj. Rusové, Ukrajinci, atd., ale i Češi hovořící rusky, stejně tak cizinci z různých zemí světa. Členství v klubu není nijak omezeno, členy se mohou stát lidé různého věku, náboženství, původu nebo zaměstnání. *„Činnost Ruského domova především aktivizuje rusky hovořící cizince a Čechy žijících v Pardubicích k využití vlastního potenciálu, zkušeností a vzdělání k obohacení kulturního života ve městě a vlastní seberealizaci“ (Ruský domov, 2016).* Ruský domov doposud úspěšně zrealizoval celkem pět projektů, 7. ročník festivalu Multikulturní týden a mnoho sociokulturních kurzů právě pro Centrum na podporu integrace cizinců.

Velkou inspirací pro občanské sdružení představuje například Alliance Francais či Goethe Institut oboje v Pardubicích, proto cílem Ruského domova je též vybudovat kvalitní zázemí pro osoby rusky hovořící a efektivně podporovat rusko-české vztahy na úrovni kulturní, historické i vzdělanosti.

V roce 2013 se předsedkyní klubu stala má informátorka (61 let), která úspěšně realizuje setkávání členů většinou každý měsíc. Setkávání mají často naučný charakter, jedná se například o cestovatelské přednášky, ukázky tradic cizinců z jejich zemí původu, oslavy kulatých výročí členů nebo oslavy ruských zvyků a tradic, ale i mnoho dalších. Všechny mé

informátorky jsou členkami klubu, některé jsou více aktivní a některé mnohem méně, což bylo patrné už z jejich výpovědí. Myslím, že to je dáno především tím, že jsou plně integrovány do české společnosti a nemají proto velkou potřebu se stýkat s ruskými hovořícími lidmi. Jak již bylo řečeno v předchozích kapitolách, ženy obecně potvrdily, že se raději budou stýkat s přáteli, s nimiž si rozumí a prioritním faktorem pro ně není, odkud ta konkrétní osoba pochází.

4.5 Stereotypní představy o Rusech a chování Čechů k Rusům

Když se u nás v České republice zmíní pojem Rusko, mnoho občanům se stále vybaví ruská okupace v roce 1968 a s tím spojené těžké časy. I přesto, že se jedná o událost uskutečněnou před více než 50 lety, stále ve spoustě lidí, kteří si tento rok pamatují, evokuje pocity hněvu, nenávisti a smutku. Tak hluboce je v nich ruská invaze zakořeněná (Sládek, K. 2010: 9). To dokládá i výpověď informátorky (51 let), která se setkala s nevráživostí a výčitkami právě za rok 1968 a situaci v tehdejší Československu. *„Měla jsem jen problém s jednou paní, s kterou jsme dělaly knedlíky. Já jsem rychlá a ta paní se nechtěla se mnou kamarádit. Vyprávěla mi o 68. roku, ale já vůbec nevěděla, co to je. Možná proto, že jsem ze Sibiře, stála jsem a „čuměla“ na ni a vůbec jsem nevěděla, co po mně chce. Ona když se dozvěděla, že jsem z Ruska, nechtěla se mnou kamarádit. Ale pak zjistila, že jsem neškodná a začala se mnou kamarádit. Vysvětlila jsem jí, že nevím, o co jde, že to není moje vina, ale ruské vlády, že jsem byla malá v tu dobu.“* Během rozhovoru jsme se dostaly znovu na toto téma a ona dodává: *„Byla jsem překvapena v práci tou kolegyní. V Pardubicích v domě, kde bydlíme 17 let, 2 měsíce přemýšleli, zda nám pronajmou byt. Ta kamarádka za nima chodila a prosila, aby nám byt družstvo pronajalo. Když nám byt pronajali, někteří lidé nás rok nepozdravili. Já tomu nerozuměla.“*

Informátorka (50 let) se bohužel setkala s velkou nevraživostí od kolegů v práci, ve své podstatě se jednalo o klasický případ šikany. Situaci popisovala jako velice vážnou. Dle jejího názoru příčinou byl jednak její ruský původ, ale především úspěch její dcery ve hře na klavír a také její pracovní úspěch na Pardubické konzervatoři. Situace prý byla natolik vážná, že se musela obrátit na právní pomoc. Nakonec z konzervatoře odešla, což velice špatně vnímali především její studenti, kteří za ni dále bojovali. Doposud se setkává s odstupem lidí kvůli svému původu, na který je hrdá, což jí přijde líto.

Dalším výborným příkladem jsou například Karlovy Vary, které prakticky výhradně žije z turistického ruchu, a to příjíždějících Rusů, ale i cizinců z celého světa. Často k orientaci ve Varech potřebujete znát ruskou azbuku a neměla by Vás překvapit přítomnost soch s ruskými osobnostmi. Chytrý Čech, aby jeho živnost dobře fungovala a vynášela, samozřejmě sám cílí prodej na ruské občany. Karlovy Vary jsou tedy rozděleny na dva tábory. Ty, kteří nejsou z přítomnosti Rusů příliš nadšeni a rádi by, aby se Vary staly zase českým městem a ty, kteří z toho výhodně profitují, o ruskou kulturu se zajímají a „*znají ruské spotřební zvyky, obchodní kulturu a využívají ruské marketingové symboly, jakým je například ruský car Petr Veliký*“ (Trlifajová, 2015). Málo kdo si ale pamatuje, že bohatí cizinci zachránili lázeňství v Karlových Varech po roce 1989, kdy na tom Karlovy Vary nebyly finančně vůbec dobře, tím, že finančně podpořili upadající lázeňství. Samozřejmě to mělo velký vliv na dnešní podobu Karlových Varů, kde najdete nespočet obchodů s luxusní dámskou módou, nejluxusnějšími šperky, apod. Všem je pak jasné, že lázeňská kolonáda není nákupní zónou pro většinu Čechů. Přitom ale konflikty mezi Ruskými turisty a místními vyvolávají spíše média svými novinovými titulky, než aby zde nějaké skutečné konflikty byly (Trlifajová, 2015). Ve výzkumu Sládka (2010: 41) však zaznívá jiný názor a Karlovy Vary jsou podle něj většinovou ruskou komunitou nazývány tzv. Malou Moskvou, kde žijí Rusové s naprosto odlišným životním stylem a dokonce i absolutně odlišným myšlením, s nimiž

nechce být většinová ruská komunita v naprosto žádném kontaktu a spojitosti. Na tento pohled má zcela odlišný názor informátorka (49 let), kterou jsem již citovala v kapitole o stereotypních předsudcích Čechů. K otázce Rusů v Karlových Varech říká následující:

„V Karlových Varech teď skoro Rusové nejsou, oni se skoro všichni vrátili. Protože pro ně je tady draho už teďka ti, co tu žili. A ti bohatí v těch Karlových Varech, já nevím, to byli tak jako střední vrstva bych řekla, co tu zůstávali. Ti bohatí oni jedou do Ameriky a Anglie. Tam oni se cítí takový opravdu jako jistější...tak hlavně jedou kvůli dětem.“ Nejsm si jista, zda se za rok a půl od vydání článku autorky Trlifajové situace v Karlových Varech tak rapidně změnila. Je možné, že zde spíše dochází k rozdílnému nazírání na definici bohatého Rusa, kterou má pravděpodobně moje informátorka na jiné úrovni.

5 Interpretace výsledků

Před počátkem svého výzkumu jsem měla minimum informací o ruské komunitě v České republice i o jejich důvodech k migraci. Stejně jako k laické veřejnosti se ke mně donášely pouze stereotypní informace o životě Rusů v Karlových Varech apod. Myslím si ale, že tyto informace mě nijak ve větší míře neovlivnily a data z výzkumu nejsou zkreslena mými subjektivními pocity a myšlenkami. Zjištěné informace mi velice rozšířily obzory v dané problematice. Samozřejmě někdy bylo obtížné s informátorkami mluvit o citlivějších osobních tématech a v tomto případě jsem se snažila zapojit empatii. Věřím, že jsem s informátorkami během rozhovorů navázala vřelý vztah a jsem velice vděčná za jejich sdílnost. Jimi sdělené informace hodnotím jako pravdivé, pokud na některé otázky nechtěly odpovídat, plně jsem to respektovala. Jediné informace, jež je třeba brát mírně s rezervou, jsou ty, které informátorky podávaly zprostředkovaně jako názory a pocity svých manželů, dětí, přátel, apod. V tomto případě by informace sdělené přímo těmi konkrétními osobami mohly znít odlišně nebo mohly být podány v jiném kontextu.

Na začátku výzkumu jsem si stanovila tři výzkumné otázky, na které jsem v průběhu rozhovorů hledala odpověď.

Výzkumná otázka č. 1 - Jaké byly hlavní faktory u vybraných ruských žen, na základě kterých se rozhodly opustit svou rodnou zemi a jaké faktory naopak měly největší vliv na výběr jejich cílové země?

Na začátku výzkumu jsem neměla žádnou představu, jaké důvody mohou ruské ženy vést k migraci. Všeobecná společenská představa se týká pouze rusů – mužů, a to většinou v rámci nějaké dělnické či stavební práce. Ruská ženská migrace ale oproti například té ukrajinské je odlišná v tom, že ruské ženy nemají přílišný potenciál samostatně migrovat

například za lepším pracovním místem. To potvrzují rozhovory s mými informátorkami. Nejčastějším důvodem, a to ve čtyřech případech ze sedmi, byl důvodem migrace sňatek s Čechem. Většinou se s budoucím manželem seznámily již v Rusku, případně i mimo Rusko a Českou republiku. Muži v těchto případech pak v Rusku pobývaly za účelem studia či práce. Zajímavé je, že mé informátorky nikdy neuvažovaly o životě v jiné zemi, ale vztah s Čechem jim otevřel tyto možnosti a ony je přijaly. Po jednom případě se pak důvodem k odchodu z Ruska stala výhodná pracovní nabídka, sloučení rodiny a nespokojenost s tehdejšími životem v Rusku.

Druhá část mé výzkumné otázky zaměřující se na „pull faktory“ a výběru České republiky je již vyplývající ze zodpovězení předchozí části. V případě manželství s Čechem ženy neměly příliš na výběr z jiných zemí než České republiky a stávajícího Ruska. V případě sloučení rodiny u informátorky (89 let) pak byl výběr České republiky též jasnou volbou, jelikož zde žila její dcera s rodinou. Stejně tak informátorka (49 let) přijala pracovní nabídku v České republice, proto výběr země nebyl zcela v její kompetenci. Informátorka v tu dobu znala Českou republiku, dokonce ji navštívila, proto měla o naší zemi povědomí. Jiným případem pak je informátorka (51 let), která s manželem opustila Rusko z důvodu nespokojenosti. U nich probíhala diskuze nad volbou nové cílové země a v úvahu přicházela Česká republika nebo Kanada. Zde se rozhodnutí odvíjelo od pracovní kvalifikace manžela a v obou těchto zemích fungoval zpracovatelský průmysl zrní, v Pardubicích existovala konkrétní firma Prokopka. Informátorka uvádí, že Česko zvolili i kvůli mírné zimě, která je v porovnání s Ruskou zimou na Sibíři opravdu teplá, a také kvůli kratší vzdálenosti mezi Ruskem.

Výzkumná otázka č. 2 - Jakým způsobem se Ruské ženy podílely na rozhodování o odchodu ze země a na výběru té cílové?

V teorii zaměřující se na gender jsem toto téma příliš neprobírala, protože jsem se zaměřila na oblast integrace, pracovního trhu a podnikání. Nicméně na základě provedených rozhovorů bylo zřejmé, jakým způsobem se ženy podílely na rozhodování o odchodu ze země, i přesto, že jsem se v některých případech konkrétně nemusela ptát.

V případech sňatku s Čechem ženy přijaly možnost života v České republice. Tato možnost jimi byla akceptována už během jejich vztahu, kdy spolu na tato témata hovořily a nepřišla na řadu až v momentě sňatku. U informátorky (50 let), jejíž manžel studoval v Rusku, bylo zřejmé, že se po studiích nebo v následné době bude chtít vrátit zpět do České republiky. Proto jsem celkově toho názoru, že informátorky si sice tuto možnost nemusely připouštět jako vlastní, ale věděly o ní mnohem dříve, než samotná situace stěhování nastala. Rozhodování o cílové zemi pak bylo udáno opět původem manžela a Česká republika byla jasnou volbou.

Informátorka (89 let) přijela do Česka za svojí dcerou po smrti svého manžela. Bylo to jakýmsi východiskem, protože v Rusku měla pouze vzdálené příbuzné a přátelé. Dcera jí byla nápomocná se vším, co s odchodem do České republiky souvisí.

V případě informátorky (49 let), která dostala pracovní nabídku v ČR, byl proces rozhodování závislý téměř úplně na ní. Když jsme se bavily o tom, co na to říkal její tehdejší manžel, s nímž měla malou dcerku, odpovídala, že to byla velice výhodná až neodmítnutelná nabídka. Informátorka byla o nabídce plně přesvědčená a manžel souhlasil.

I přesto, že informátorky nemusely mít to hlavní slovo v rozhodnutí o uskutečnění migrace, jednalo se o rozhodovací proces spojený s diskuzí. Už samotný fakt, že se přestěhovaly do České republiky, značí ono rozhodnutí, které z jejich strany bylo 100 %, jinak by zůstaly nadále v Rusku. Zprvopočátku se jim zdál život v České republice, potažmo v Pardubicích, nudný a netušily, jak zde budou žít. Dnes jsou velice rády za život, který zde mají a naopak ho hodnotí pozitivněji než v Rusku, potažmo Moskvě.

Výzkumná otázka č. 3 - Jak Ruské ženy vnímají svou ruskou identitu po tom, co žijí mnoho let v České republice?

Tato otázka balancuje na hranici identity a etnicity, její zodpovězení ale všemi informátorkami bylo zcela jasné. Až po napsání celé bakalářské práce si však uvědomuji, že jsem otázku možná neformulovala úplně správně. Jak uvádím v kapitole o etnicitě a identitě, identita jako taková může náležet k několika národům, ovšem etnická identita pouze jednomu. Hovořit nyní budu o etnické identitě informátorek. Mohu říci, že všechny informátorky si stále uvědomují svou ruskou etnicitu a ruský původ. Informátorky doma často mluví spíše rusky než česky, proto se nedá říci, že by se se svojí ruskou etnicitou neidentifikovaly. Zároveň za svůj původ žádná nepocituje stud, či se ho nijak nesnaží tajit. Naopak do jisté míry jsou na svůj původ hrdé, což také často uváděly jako charakteristiku ruského národa. Na druhou stranu Česká republika pro ně představuje velký význam, zvláště v případech, když zde žijí i více než 10 let. Všechny shodně uvádějí, že Česká republika a Pardubice jsou jejich domovem, a to především v závislosti na přítomnosti jejich rodiny (tj. manžel, děti). Mnoho z nich zvažuje také žádost o udělení státního občanství ČR. Výhodou je možnost ponechání si i ruského státního občanství, čímž by opět zůstala zachována jejich ruská část. Pokud tedy nebudu hovořit o identitě etnické, velká část jejich identity tzv. „žité“ (Bittnerová, 2003) je česká, což souvisí s dlouhodobým životem v Česku a přijetím země jako domova. Pouze u informátorky (51 let), která žije střídavě v České republice a Rusku, by se dalo hovořit o dvojí identitě a oba národy, tzn. identita ruská i česká, jsou jí velice blízké, možná na stejné úrovni.

Během výzkumů jsme se tohoto tématu dotkly i v otázce dětí mých informátorek. Připouštím, že zde může být problém s relevantností odpovědí, jak jsem již uváděla na konci úvodního odstavce této kapitoly. Nicméně informátorky shodně uváděly, že i jejich děti jsou hrdé na svůj ruský původ, přestože se narodily v České republice, a o Rusko se aktivně zajímají (např. ruská literatura, apod.). Ovšem u těchto dětí, které jsou plně integrovány po

všech stránkách, dle mého názoru plně převažuje vnímání české identity a ve velmi malém procentu uvědomění si etnické ruské identity.

Na závěr bych ráda doplnila poslední citát od informátorky (51 let), jejíž výpověď na téma identity byla velice emocionální a ukazuje ten obrovský rozpor v identitách cizince, který může nastat po příchodu do nové země: *„Původně jsme se chtěli vzdát ruského občanství. Byl to boj, hlavně vnitřní. Manžel říkal, že nám Rusko dalo hodně. Ale abychom se vzdali občanství, chtěli velký poplatek. Ale pak přišel zákon, že můžeme mít dvojí občanství, tak jsme rovnou dostali české občanství, protože jsme tu žili.“*

6 Závěr

V bakalářské práci jsem se zaměřila na migraci a integraci žen pocházejících z Ruska. Teorii jsem se snažila doplnit a umocnit citáty mých informátorek, podat to jejich očima tak, jak to skutečně zažily. V kapitole migrace jsem se zabývala fenoménem migrace, snažila jsem se shrnout vybrané migrační teorie a některé aplikovat na migrační strategie mých informátorek. Dále jsem se snažila popsat reálný obraz Ruska a život v něm. Jelikož je má práce genderově zaměřená na ženy, dovolila jsem si nahlédnout na tuto problematiku z hlediska pracovního uplatnění žen – cizinek a podnikání žen – cizinek. Problémem migračních teorií a dat je ovšem fakt, že se zaměřuje na cizince obecně nebo spíše na muže. V současnosti se tento problém zlepšuje, ale během hledání validních informací bylo obtížné získat data týkající se pouze žen – cizinek, o to hůře ruských žen v ČR. Myslím si, ale že jsem nakonec pro tuto práci sehnala dostatek vhodné teorie i dat. V neposlední řadě jsem se zaměřila na již zmíněnou integraci těchto žen do společnosti. V podkapitolách jsem se zabývala vymezením pojmů identita a etnicita a následně již konkrétními integračními strategiemi. Velkou roli pro cizince z Ruska představuje spolek Ruský domov, jehož fungování a cíle popisuji v samostatné kapitole. V posledních podkapitolách se pak zabývám pohledem české společnosti na ruskou komunitu a jejich stereotypními představami, které hrají velkou roli ve vnímání Rusů.

Jelikož jsem k výzkumu své bakalářské práce přistupovala bez jakýchkoliv očekávání, všechny zjištěné informace jsou pro mě nové, zajímavé a velice přínosné. Díky polostrukturovaným rozhovorům jsme se dostaly k tématům, které bych se v jiném případě nemusela vůbec dozvědět, proto se i velice rozšířily mé obzory o současném životě v Rusku. Všechny mé informátorky mají můj obdiv za všechno, co ve svém životě absolvovaly, což se týká i samotného rozhodnutí žít v České republice. Nedovedu si představit, jak náročné to

musí být, ale díky otevřenosti všech mých informátorek mi některé jejich pocity emotivně zprostředkovaly.

Velice mě mrzí současný pohled na migranty v obecném měřítku, který se týká většinou omezeně pouze migrantů z muslimských zemí, jak jsem již uváděla na začátku. Česká republika dle mého názoru není otevřená země, i přesto že ležíme v samém srdci Evropy. Migrant je dnes v podstatě sprosté slovo a nedovedu si představit například internetovou diskuzi, kde by člověk vyjádřil opačný názor, a to podporující integraci migrantů. Sami informátorky Čechy nikdy jako národ neodsuzovaly, ba naopak po letech života v naší zemi byly schopné vyjmenovat například několik pozitivních vlastností přisuzující jen českému lidu. Velký obdiv dávaly i mužům za to, jak se starají o rodinu a pomáhají v jejím chodu. Každé informátorky jsem se neformálně ptala, co na Česku mají rády. Dostalo se mi spontánních odpovědí doplněných o jejich úsměvy. Nejčastěji zmiňovaly místní hrady a zámky. Česká republika jim toho celkově dala hodně a i ony představují pro Českou republiku nezanedbatelnou část. Je ale velice složité o tom přesvědčovat dezinformovanou českou společnost.

Zdroje

- Baršová, A., P. Barša 2005. *Přistěhovalectví a liberální stát: Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova Univerzita: Mezinárodní politologický ústav.
- Bauer, T., K. Zimmerman 1999. Assessment of Possible Migration Pressure and Its Labor Market Impact following EU Enlargement to Central and Eastern Europe. *IZA Research Report 3*.
- Bittnerová, D. 2003. Výzkum identity národnostních a etnických skupin žijících na území České republiky. *Lidé města: Urban people*. Dostupné z: <http://lidemesta.cz/archiv/cisla/5-2003-9/vyzkum-identity-narodnostnich-a-etnickych-skupin-zijicich-na-uzemi-ceske-republiky.html> [13. 02. 2017]
- Čermáková, a kol. 2011. Podnikání cizinců v Česku: vliv struktury příležitostí. *Geografie 4*: 440-461.
- Český statistický úřad. 2005. Gender a cizinci – 1998-2004. *Český statistický úřad*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20536744/112605a11.pdf/90832d14-6fc2-4f47-8043-f685e9fc1968?version=1.0> [31. 01. 2017]
- Český statistický úřad. 2015. Statistická ročenka Pardubického kraje – 2015. *Český statistický úřad*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/4-obyvatelstvo-bqfkmro5gi> [28. 11. 2016]
- Ezzeddine, P. 2011. Reflexe genderu v procesu migrace, in Kolektiv autorů, *Migrace a rozvoj: Rozvojový potenciál mezinárodní migrace*, Praha: Univerzita Karlova v Praze, s. 229-241. Dostupné z: http://www.iom.cz/files/Migrace_a_rozvoj-MONOGRAFIE1.pdf [30. 12. 2016]
- De Haan, A. 1999. Livelihoods and poverty: The role of migration - a critical review of the migration literature, *The Journal of Development Studies 36*: 1-47.
- Demuth, A. 2000. Some conceptual thoughts on migration, in Agozino, Biko (ed.), *Theoretical and methodological issues in migration research*. Aldershot: Ashgate Publishing, s. 21-58.

- Drbohlav, D., a kol. 1999. Ruská komunita v České republice: Výsledky dotazníkového šetření, in Šišková, T. (ed.) 2001. *Menšiny a migranti v České republice: My a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Praha: Portál, s. 73-80.
- Drbohlav, D., Z. Uherek 2007. Reflexe migračních teorií. *Geografie – Sborník České geografické společnosti 2*, Vol. 112: 125-141.
- Drbohlav, D. [et al.] 2010. *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?* Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).
- Hendl, J. 2016. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál.
- Hofstede, G., G. J. Hofstede 2007. *Kultury a organizace: software lidské mysli*. Praha: Linde.
- Hradečná, P., P. E. Lukšíková 2015. Mladé staré migrantky, *Migraceonline.cz*. Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/mlade-stare-migrantky> [30. 12. 2016]
- Kurekova, L. 2011. *Theories of migration: Conceptual review and empirical testing in the context of the EU East-West flows*. Central European University. Available at: http://cream.conference-services.net/resources/952/2371/pdf/mecsc2011_0139_paper.pdf [28. 11. 2016]
- Lee, E. S. 1966. A theory of migration, *Demography 3*: 47-57.
- Leontiyeva, Y., M. Nečasová 2009. Kulturně blízcí? Integrace přistěhovalců ze zemí bývalého Sovětského svazu, in Rákoczyová, M., R. Trbola (eds.). *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), s. 117-?
- Marhánková, J. H., Kreidl, M. (eds.) 2012. *Proměny partnerství: Životní dráhy a partnerství v české společnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).
- Massey, D. S. 1990. Social Structure, Household Strategies, and the Cumulative Causation of Migration, *Population Index 1*: 17.
- Massey, D., D. Arango, et. al. 1993. Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and development review 3*: 431-466.
- Metelyov, S. E. 2006. *International labor migration in the conditions of global and illegal migration on Russia*. Omsk: printing house „S-Print“.

- Ministerstvo vnitra České republiky. 2015. *Migrace*. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/migrace/clanek/migrace-web-uvod-migrace.aspx> [28. 11. 2016]
- Odbor azylové a migrační politiky. 2016. Cizinci s povoleným pobytem: Přehledy za rok 2015. *Ministerstvo vnitra České republiky*. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d> [28. 11. 2016]
- Odbor živností. 2016. Počty podnikatelů dle občanství podnikajících v České republice. *Ministerstvo průmyslu a obchodu*. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument160235.html> [31. 01. 2017]
- OSN. 2016. OSN: Nejvíce migrantů žije v USA. *United nations*. Dostupné z: <http://www.osn.cz/osn-nejvice-migrantu-zije-v-usa/> [28. 11. 2016]
- Palát, M. 2014. *Determinanty vzniku migrace a statistiky cizinců v Evropské unii*. Ostrava: Key Publishing.
- Rákoczyová, M., R. Trbola (eds.) 2009. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).
- Ruský domov. 2016. *Profil žadatele – Spolek Ruský domov*. (interní dokument Ruského domova)
- Ředitelství služby cizinecké policie. 2015. Cizinci podle státního občanství k 31. 12. - vybrané území (kraj). *Český statistický úřad*. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=CIZ02&z=T&f=TABULKA&katalog=31032&str=v57&u=v57__VUZEMI__100__3093 [28. 11. 2016]
- Ředitelství služby cizinecké policie. 2015. Cizinci podle státního občanství k 31. 12. - vybrané území (okres). *Český statistický úřad*. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=CIZ02&z=T&f=TABULKA&katalog=31032&str=v58&u=v58__VUZEMI__101__40622 [28. 11. 2016]
- Scheu, H. CH. (ed.) 2011. *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: Auditorium.

Sládek, K. 2010. *Ruská diaspora v České republice: sociální, politická a religiózní variabilita ruských migrantů*. Červený Kostelec: Pavel Mervart.

Stark, O., E. Taylor 1985. The new economics of labor migration, *The American Economic Review* 2: 173-176.

Szczepaniková, A. 2004. *Gender a mezinárodní migrace: Úvod do problematiky*. Multikulturní centrum Praha. Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/gender-a-mezinarodni-migrace-uvod-do-problematiky> [27. 01. 2017]

Šišková, T. (ed.) 2001. *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Praha: Portál.

Trlifajová, L. 2015. Karlovy Vary. Město, kde každý chytrý Čech má svého Rusa. *Migraceonline.cz*. Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/karlovy-vary-mesto-kde-kazdy-chytry-cech-ma-sveho-rusa> [15. 11. 2016]

Zlotnik, H. 1998. International Migration 1965-96: An Overview, *Population and Development Review* 3. Vol. 24: 429-468. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/2808151?seq=5#page_scan_tab_contents [29. 12. 2016]

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Seznam otázek

Příloha č. 2 – Vybraný rozhovor

Příloha č. 1 – Seznam otázek

Během rozhovoru jsem potřebovala zjistit odpovědi na tyto otázky, které pro mě sloužily pouze jako předloha a pokud nebyly zodpovězeny informátorkou při jejím volném vyprávění, pokládala jsem obdobně znějící otázky, které se držely daného kontextu.

1. V jaké oblasti Ruska jste dříve žila a jak si pamatujete Rusko, než jste ho opustila?
2. Kdy prvně jste začala uvažovat o odchodu a co pro Vás bylo konečným impulsem?
3. Rozhodovala jste se společně s rodinou nebo pouze Vy sama?
4. Podle čeho jste vybírala zemi, v níž začnete nový život?
5. Čím pro Vás byla Česká republika přitažlivá?
6. Jak jste se cítila po příchodu do České republiky? Jak Vás vnímali Češi?
7. Setkala jste se za svůj život s nějakou diskriminací kvůli ruskému původu?
8. Uvažovala jste/ uvažujete o návratu zpět do Ruska?
9. Co pro Vás znamená domov a kde se cítíte být skutečně doma?
10. Jak nyní vnímáte Rusko a jaký k němu máte vztah?
11. Jak dlouho již žijete v České republice a jaký máte druh pobytu?

Příloha č. 2 – Vybraný rozhovor

Do přílohy jsem vybrala jeden konkrétní přepis rozhovoru. Rozhovor byl plně přepsán bez fonetického ruského přízvuku, ale v textu zůstaly zachovány hovorové výrazy.

Informátorka, 39 let:

Vy jste do telefonu zmínila, že jste přijela za manželem. Kde jste se seznámily? On je Čech?

Ano, Čech. My se seznámily v Egyptě. Já jsem bývalá baletka, mám za sebou baletní konzervatoř a Univerzitu umění. No a pracovala dlouho v Krasnodaru vedle Černého moře město, tam byl takový velký baletní soubor. S tím souborem jsme hodně jezdili, ředitelem byl moc známý baletník z velkého divadla z Moskvy. A tak jsme všude jezdili a já mám ještě svoji sestru, která v tu dobu pracovala někde a já si zlomila nohu. Dlouho mně to nesrůstalo a říkali mi: lepší to bude na moři, do slané vody. Tak jsem přijela k ní, byla tam dlouho a seznámila se s manželem. A on tam taky pracoval.

Takže nějakou dobu jste se poznávali už v Egyptě?

Jenom v tom Egyptě.

Jak se to potom vyvíjelo, on se musel vrátit do Česka?

No já taky jezdila. Každý rok my tam setkávali. A potom já se vrátila zpátky do práce, pak manžel jezdil za mnou do Itálie, podívat jak já tančím. Do Anglie.

To už jste byli manželé?

Ne, čtyři roky za mnou jezdil. A pak mi řekl, že můžeme už být spolu a žili jsme tady v Pardubicích.

Vy jste se tedy rozhodla, že zůstanete s ním tady v Česku?

Jo, že skončím práci a budu tady.

A jak jste vnímala, že musíte opustit všechno v Rusku. Česky jste asi neuměla?

Ne, vůbec. S manželem mluvíme rusky doted'. Mám syna osmiletého, který mluví se mnou rusky.

Uvažovali jste už předtím, že byste byli spolu a mluvili jste třeba o tom, že byste žili v Česku nebo i Rusku?

Ne v Česku. Ale to bylo tak těžký pro mě. Ty Pardubice s Moskvou.

Vy jste přímo z Moskvy?

Ne já pracovala v Moskvě, já jsem přímo z Uralu. Já byla odtržená od všeho, i psychologicky. Bylo to strašné, no já to zvládla. A říkala, že ježiši co tady budu dělat, v té vesnici, když mě manžel přivezl. Dlouhou dobu jsem neznala nikoho, byla sama, pak maminka manžela našla tady kurzy Českého jazyka. To já už měla syna.

Kde našla ty kurzy? Centrum na podporu integrace cizinců? (pozn. S.J.- dále jen CPIC)

Ano, to bylo pod Centrem na podporu integrace cizinců. Ona zavolala na magistrát a jí řekli, že existuje takové centrum. Já začala tam chodit a učit jazyk?

Jak je to dlouho, co jste tam začala chodit? A jak dlouho jste v Česku?

No já už jsem v Česku 10 let. Já všemu rozumím, ale nevím, kam postavit slova. Když mi někam jdem se synem, já se ho na začátku zeptám, jak to správně říct. Já mu to říkám v ruštině, on mi hned to řekne správně, kam postavit to -se- apod.

Co na to říkali Vaši známí a rodina, že odejdete do Česka?

No dobrý. Já mám sestru, která je vdaná za Estonce, ona bydlí v Tallinu. My s manželem takoví, my nebydlíme spolu moc. Protože on práce v Brně, on celý týden v Brně a pak k nám se synem přijede v pátek večer.

Neuvažujete o tom, že byste se přestěhovali do Brna?

Ne, já tady mám už všechno, práci, syn tu má školu.

Když vy jste sem přijela za manželem, jak to vypadalo s prací?

Nijak, vůbec. Protože já myslela, že tady v Pardubicích žádný balet není. Já mám vzdělání, všechno proto. Jedna věc mě napadala, že bych otevřela vlastní studium, ale kdo tam bude chodit? Pak já jednou uviděla plakát, že tady bude velká pardubická soutěž v baletě. Tak byla z toho překvapená. Hned tam šla i pomalu jsem začala vidět balet v Pardubicích. Tady dvě školy, v Polabinách a ZUŠ Havlíčkova a nic jiného tu není. Tak teď už i já.

Máte taky?

Já mám baletní studia.

Nakonec jste se rozhodla, že si ho založíte? Jinak jste nepracovala.

Ne nic nedělala, když synovi byly tři, on šel do školky a já otevřela studium.

Takže když jste přijela, tak jste šla rovnou na mateřskou dovolenou. Jo tři roky seděla doma a nic nedělala.

Ta doba vřdycky má svůj čas. Myslím, že to bylo všechno správně a dobrý. Kdybych si otevřela studium před pěti rukama, tak nemluvila česky. Vůbec.

Kde máte studio?

Na Třídě míru, jak je restaurace Velvet, tak v průchodu a tam nahoře.

Když jste začala docházet do CPICu, jak jste si začala hledat nějaké přátele? Nebo jste měla i Čechy nebo jste se dostala k ruským?

Já vůbec neměla, já znala kamarády mého manžela. Ale moc s nimi nekamarádila, protože jsem neznala češtinu. Pak začala chodit na kurzy, tam začala už mít kamarády. No a moc kamarády nerada, nějak hodně. Tak mám pár lidí, s kterými kamarádím.

Když jste sem přijela..ted' jsem našla, že je v Česku více spolků pro Rusy žijící v Česku, jsou v Praze apod.

Paní [informátorka 61, let] má Ruský domov, snažila jste se něco najít? Tady nic nebylo. V Pardubicích. Na začátku já jezdila do Prahy na kurzy češtiny, ale Ruských tam moc neznala.

V té době asi fungoval Most Pro¹, že?

No já chodila tam na začátku. Mám kamarádku odtud. Ten český jazyk pro mě byl moc těžký. Vůbec to není podobný ruštině. Ukrajinštině jo, ale my Rusové ukrajinštině nerozumíme. Teď já ukrajinštinu rozumím kvůli češtině. Je tam hodně těch stejných slov. U nás taky, ale češtinu já vůbec nemohla pochopit.

Váš syn mluví česky i rusky?

Ano.

A setkala jste se od Čechů s nějakou nevraživostí?

Ne, já Čechy nepotkávala. Já mám baletní studium, tak víc s dětma než lidma. Taky nemám čas. Jestli tam nějaký Ruský domov, tak udělám výjimku a jdu tam. Hlavně manžel vždy přijede v pátek, no v sobotu my

---

¹ Most pro lidská práva – poradna pro cizince v Pardubicích registrovaná od roku 2007 jako sociální služba

s rodinou. My jedeme vždy k babičce na oběd, to u nás taková tradice. A v neděli jsme celý den spolu, jedeme na zámky, výlety, že i moc kamarády doma nemáme. Protože my všechno, co za ten týden nejsme spolu, tak potom za ty dva dny si užíváme.

Jak se tady cítíte? Vy jezdíte i do Ruska za příbuznými?

Jo, za kamarádkami, já měla volno, tak tam jela. Vždycky tento termín, jedu do Moskvy.

A jak se cítíte? Pokud to není moc osobní? Jaký máte pobyt? Trvalý?

Ano.

A jak se tady tedy cítíte?

Jako ryba ve vodě. Už se mi moc nechce zpět do Ruska.

Bavili jste se někdy, že byste se přestěhovali do Ruska?

Nikdy, tady takový klid, ticho. V Moskvě to je takový metropol. Já jedu do práce hodinu v Moskvě. Moje cesta z domu hodinu, z práce hodinu.

Takže „Češka jak poleno“, jak se říká?

Jo, ale určitě já řeknu, že máme svoji mentalitu. V hodně věcech s manželem nesouhlasíme. On má svoji pravdu a já svoji. Vidím teď ten rozdíl.

To mě zajímá, jak to vnímáte. Rusko samozřejmě a jeho politickou situaci á velice zvláštní. Jak to máte?

Přidáte se na stranu Ruska nebo Česko?

No, tak moc to neberu, ale jsem patriotka. Bydlím v Čechy a mám ráda Čechy a Česko, ale jsem patriotka a vždy budu na straně Putina. I v těch válkách v Ukrajině i Sýrii, tak vždy budu za Rusko.

A hokej Rusko:Česko? Komu budete fandit?

A to mě je jedno. Vyhrají Čechy, budeme rádi za Čechy. Vyhrají Rusi, budeme rádi za Rusi. On syn mně říká, že on na půl Čech, ale trošku víc Čech než Rus. On je rád, že má dvě občanství, zná dva jazyky. Je rád, že nepotřebuje vízum, jak manžel do Ruska. No a za měsíc přijede babička z Ruska. Doma mluvíme jenom rusky.

A s malým mluvíte jak?

Jenom rusky. Já s ním nikdy nemluvila česky, protože já nevím, jak správně říkat. A on má takový matefský jazyk ruský od malička.

A manžel s ním mluví?

Mluví česky.

I před vámi?

Ano. A tam bylo vždy. To byla tradice, že on nic neřekne v ruštině. Teď já chci ho přinutit, aby mluvil s tatínkem rusky. To on víc mluví česky všude, tak chci, aby mluvil doma rusky.

Hodně jsem se setkala, že mi říkali, že vlastně v Rusku je jiný denní režim, oběd ve dvě nebo tři hodiny?

Jak to máte vy?

No to pro mě bylo hrozné. No protože není tak, že by lidi byli v sedm v práci, to tam teprve musí dojet. Obchody otvírají v deset, takový velký centry. A všichni pracují do devíti. To je trošku jinak.

A dodržujete to nějak o víkendu?

Ne my bydlíme po českým režimu, protože když vstaneš v šest, tak musíš obědovat v půl dvanácté. Já už zvykla na to. Člověk si zvykne na všechno. Syn taky dobře mluví rusky a už slyší akcent u tatínka a říká mu: „Táto říkej „mí“ a „my“ (dodává akcent). U nás to „my“ je jiné. No já říkám, mně je to jedno. Mně dělá problém gramatika česká. Já s ním nemůžu dělat úkoly, protože já nevím, kde je jaké i/y, kde je háček.

A jak to řešíte, když je manžel 5 dní v týdnu pryč?

Fotíme. Já vyfotím, pošlu a on to opraví. Ale například mně babička vysvětlovala, ty neslyšíš? Že úkol, že „ú“ dlouhý. Říkám, že ne. Mně je to jedno, u nás není takových krátkých a dlouhých.

Když jste se rozhodla založit si baletní studio, jak těžké to bylo? Co jste pro to musela udělat?

Ten prostor, to byla určitě podpora manžela. My museli vzít v pronájem tam na Třídě míru, ten nebytový prostor. Přidělat všechno. My tam zbourali zeď, udělali zrcadla, šatnu, tyče baletní. Dá to hodně investic.

Neměli jste žádné problémy, jen proto, že jste z Ruska?

Ne, mně hned Ministerstvo školství potvrdilo vzdělání. Konkurence tady se nevidí.

Jak dlouho máte baletní studio?

5 let.

Pouze děti?

Děti i dospělí taky. Když si zadáte balet v Pardubicích, tak hned vyjedou moje stránky.

Děláte i nějaké vystoupení?

Každý rok máme vystoupení. My spolupracujem, já spolupracuju i s národním divadlem. Děti tančí spolu s dětmi národního divadla.

Když jste viděla i český balet, je to stejné jako v Rusku? Dá se to srovnat?

Je to jiná metodika. Protože Rusové jsou držitelé klasického baleta, a to tady už je modernizovaný balet. Že například hodně choreografií už klasický balet předělali na moderní. Ten já neznám, neučila jsem to. Dětem dělám jenom klasický balet. I v té Praze. A taky vidíte úroveň. Že někdy slabší a někdy silnější.

Ano, všeobecný názor je, že ruský balet je to nejlepší. Vidíte to i na olympiádě, že Rusové velice důru a mají výsledky.

U nás ještě hodně souborů, hodně divadel. To není jak tady, že holka skončí baletní školu, má někde nastoupit a jde do Tesca na pokladnu. Tam v Rusku není, možná teď už jo. Protože kdy já skončila baletní školu, tak z nás dvaceti zůstalo pět lidí, kteří kurz dodělali. U nás byl takový kurz, my měli z Irska, Mongolska i Ruska. Pět, pět a pět, 15 členů.

Můžete nějak porovnat, jak jste žila v Rusku a jak žijete tady z hlediska životní úrovně? Dá se to porovnat? Životní úroveň. No vlastně jste cestovala, je vůbec možné to porovnat?

Je fajn, že kdy bych byla v Rusku, já dostala do dobrého souboru, my jezdili hodně do zahraničí a dostali za to dobrý peníz. Záleží na tom, kam ty dostaneš. Jestli do dobrého souboru, budeš mít dobré. Jestli do nějakého středního, který sídlí v jednom divadle, v jednom místě a nikam nejezdí, tak to vůbec. Tam ty lidi musí hledat nějaké jiné věci. A tady já pracuju taky málo. Dneska budu mít tři hodiny, zítra jenom dvě hodiny. Moc se za tím nehoním. S těmi dětma to je...tři hodiny s dětma to je hrozný, vyčerpávající.

A když vezmete, jak žijete tady a jak probíhá i výchova Vašeho syna, sama jste vyrůstala v Rusku, tak zda víte, že tu má lepší vzdělávací systém, zdravotní nebo jak to je?

Všechno lepší. V Rusku zdarma ti léky nikdo nedá, protože tady všichni vždycky platí za to zdravotní. Já v Rusku taky teď můžu přijet, protože mám zdarma, ale za to nic neplatím. A můžu přijet do Ruska k doktorovi, on mě vyšetří a vše mně řekne, napíše mi nějaké léky, půjdu a zaplatím za ně. Tady je lepší, že ordinace je tam, ordinace tam a jedeš tam zdarma. A u nás takové soukromé ordinace, tolik peněz by za to museli zaplatit. Sedí v jedné ordinaci a čekají tam frontu. To je takové plus tady.

A třeba o Rusku se říká, že je tam vyšší střední vrstva a pak ta nižší. Je tam velká chudoba, je to pravda?

Ano, to je tak. Protože ti lidi, když nejsou byznysmeni, dostávají 3000 penzi na naše koruny. A ceny tam nejsou jiné než tady, potřebují zaplatit za byt a za všechno a ti byznysmeni, kteří dostávají miliony, to je takový rozdíl.

A přemýšlíte o tom, že budete žádat o české občanství?

Určitě, já chtěla bych určitě. Ale tam potřebuji nějaké zkoušky.

Čeština, že?

Čeština a možná tam budu psát něco o sobě.

Ale mluvíte velmi hezky.

No ale gramaticky moc ne.

Jinak vždy děláme balety ve Východočeském divadle. Teď bude vystoupení v květnu. Vždy jsem měla v únoru nebo březnu, ale divadlo moc obsazené a dneska jsem řekla, že budeme dělat 18. května. A Vladík (poz. S.J. syn) také chodí do soubora v divadle, Laik. To Východočeské divadlo pro nás takové vážené, protože pra-pra-pra dědeček babičky byl zakladatelem divadla jeho přesou bylo divadlo otevřeno. Pro nás to jak rodinné.

Ještě bych se chtěla zeptat, vy jste také věřící v pravoslavnou církev?

Ano, jezdíme do kostela ve Svítkově. Máme tam faráře. Jo a moc takový dobrý a křestil nám syna. Protože my tak moc modlíme.

A manžel?

Manžel ne.

Měli jste kvůli tomu někdy nějaké střety?

Ne, já vzala Vladíka na svoji víru, pravoslavný Kristiáni. A manžel vůbec, on takový tichý, klidný a dobrý. On moje velká podpora, vždy mě podporuje ve všem, i ve studiu, i ve všem, co můžu mít.

Když jste se poznali v tom Egyptě, on uměl dobře rusky?

Ne, my začali mluvit anglicky. On tak mluvil i s mojí sestrou. On nejdřív seznámil s ní, jak vy říkáte tady Ruský domov, tak tam taky byli Rusi, kteří drželi tradice a byli spolu. Já nevím, on byl Čech, přišel tam a mluvili s ním anglicky. Ale když on přijel podruhé, tak on už uměl. On chodil do Štefánikovy školy, na jazykovku. A on trošku rusky naučil. A když přijel, tak už mluvil rusky. Já dlouho neznala češtinu, vůbec jsem nerozuměla česky.

Napadá Vás ještě nějaká zajímavost?

Hodně jezdím na soutěže s dětma. I do Prahy, Brny, Olomouce, všude. Máme i dobrý místa i špatná místa. Protože je hodně dětí v jedné kategorii, například 38, to je pak těžké je tam dostat.

Dá se baletem dneska uživit? Baletka jako zaměstnání?

Když já přijela před deseti rokama, já mohla jet do divadla v Prahe, oni by mě tam vzali. Já měla trvalý pobyt, profesionalitu, vzdělání. Tak určitě bych mohla najít baletní práci, ale já nechtěla.

Proč ne?

Protože už toho bylo hodně. My všude jezdili. My měli tolik baletu, já z toho byla unavená. A manžel řekl: „Tak doma nic nedělej“ a já byla ráda. Odpočinula tři roky a teď pracuju.

To máte jako firmu?

Ano firma, IČO a pracuji sama na sebe. A to je nejlepší. Dělam svoje, co chci, učím děti, jak učili mě. A to je ještě dobře, že všechno chodit kolem mě. Manžel my s tím pomohl a tak. Byli jsme na den otevřených dveří v Brně, my tam všichni jeli. Teď v sobotu jdeme na baletní konzervatoř, protože tam taky den otevřených dveří. Jo ten život je takový kolem mě, chodí tady. Ten balet není můj koníček, je to můj život. Hledám nějakou dobrou hudbu, myslím na ty kostýmy.

Máte to pouze sama nebo i učitele baletu?

Mám tam jednu známou, která mi pomáhá s úplně malými dětmi, 4 až 6 roků. Já už ty děti nedělám, protože je to těžký, všechno mít na sebe. Když á otevřela studium, já měla 16 dětí a teď už mám 60.

Setkala jste se naopak s obdivem? Když jste ruská baletka, což jak už jsem říkala, je u nás vnímáno jako špička. Obdivovali Vás tedy za to někdy?

Jo, jo. A nejmíc obdivovali to, že sama podnikám. Tady soukromých studií není vůbec. Já tady jediná, kdo by si něco takového mohl dovolit. Lidi rádi někde zaměstnaní, drží se za to. Já udělala takový risk. Všechny moje kamarádky říkaly: „Jak to můžeš sama to.“ Že já dokázala to sama. Že můžu pokračovat nahoru a nahoru. Teď už jsem začala uvažovat, že mám maličké studio, já nemůžu přibrat děti, protože mám malý sál.

Cítila jste někdy, že je to tak náročné, že už to nevládáte?

To je tak vždy! Hlavně ty nervy před koncertem. To si vždy říkáš, nebudu dělat nic těžkého. Nemůžu tam nikoho pustit, protože to nikdo neví. Nemůžu jít lehkou cestou, stavím před sebou a musím do toho dojít. I manžel to prožívá.

Když se ještě vrátím k době, kdy jste byla baletka. Říkala jste si někdy, že byste žila jinde než v Rusku?

Ne, vůbec. Mně líbila i Anglie, Itálie, Japonsko. Já byla všude. Ale ne tak, že bych si říkala, já chci bydlet v zahraničí. A když manžel mě přivezl, já říkala: „Ježiši, co já tady budu dělat?“ To je taková strašidelná změna. Když jdeš po těch Pardubicích a říkáš si: „Tady bydlet? To není možné, né zpátky do Ruska.“ A teď já jdu po Pardubicích a říkám si, jak ráda ty Pardubice.

Bydleli jste v paneláku nebo domečku?

V obyčejném bytu.

Co máte ráda na ČR?

Ty zámky. Jo.

V Rusku nejsou?

Tak moc ne. Že ty by někam dojela, to pojeděš pět hodin. A tady to blízko, můžeš posadit do auta a za dvě hodiny jsme v Německu, hodinu v Polsku. Je dobrý, že je to takový maličký.

Můžete, potom, co tu žijete, říct, jací jsou Češi? Dokážete říct nějaké vlastnosti?

To je dobře, že Češi ne takový pyšní. Ta mentalita je trochu jiná. Ale taky ne takový všichni Rusi. My trochu máme jiný vzhled na mír, i jinou módu. Češi takový trochu prostější. Možná i trochu dobřejší. Ale v každé zemi dobrý i špatní lidi. Dobře, že v mém okolí moc dobří lidi. Nedělají nic špatné. Necítím, že by mě někdo udělal něco špatného, že mi závidí nebo tak. Já mám baletní studio, ruskýj dance studio. A to je pro děti, chodit do ruského studia, ruské učitelce, ruského profesionála. Já nejsem jenom baletka, mám za sebou i vysokou školu. Já nevzala ani příjmení manžela. Já říkala: já budu jediná [...] v České republice než já budu [...].²

A syn?

On je [...].³ Já ještě neřekla, že ten CPIC se dozvěděl, že já baletka, tak mi řekli, že bych mohla dělat workshopy. No já moc nechtěla, ani s tím baletem nic mít. No a paní Ivona⁴ říkala, že prosím prosím. Tak já s tím souhlasila. Workshopy v ZUŠ Polabiny i ZUŠ Havlíčkova. A když potom šla na ZUŠ Havlíčkova, tak učitelka, co byla na mém workshopě, tak říkala: „Jo úžasný, ale práci pro Vás nemám.“ Teď my jsme v dobrých

---

² jména s ohledem na informátorku vymazána

³ jména s ohledem na informátorku vymazána

⁴ Mgr. Ivona Baklíková – toho času vedoucí Centra na podporu integrace cizinců

vztahách, já ji pozvu na koncerty a ona mě. Máme dobrou spolupráci. Nebylo nic jiného, co bych tu mohla dělat. Rusové tu málo.

Ono se říká, že sem jdou bohaté ruské rodiny, které mají velký vliv, mnoho známých a žijí spíše v Praze nebo Karlovy Vary. O tom se mluví.

Ano, to je pravda. No to je rozdíl, Ukrajinci jdou za prací, dostat peníze, ale my nějak jinak. Já přijela s manželem. [Informátorka, 61 let] taky.

Jak vnímáte českou zimu?

Jo, teplá zima tady. Maminka mi přijede a tam už za chvíli určitě bude -26 stupňů.

Jak slavíte Vánoce?

No oboje, česky i ruský. Ježíšek i Děda mráz, oboje. Syn je rád, že dostane dvoje dárky. Na Štědrý den i 7. - 8. ledna, to je ruské. V Rusku se hlavně slaví Silvestr.